

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

**Probační a mediační služba v trestním řízení proti
mladistvým**

Bc. Jaromír Vojtěch DiS.

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra práva

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jaromír Vojtěch

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Probační a mediační služba v trestním řízení proti mladistvým

Název anglicky

Probation mediation service in proceeding against the young persons in legislation and practice of Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat právní prostředí zkoumané problematiky. Teoretická zjištění aplikovat na konkrétní problematiku. V závěru provést vyhodnocení a případné návrhy na doporučení či opatření .

Metodika

- analýza teoretického prostředí
- průzkum zkoumané problematiky v praxi formou dotazníku , šetření , případná analýza zjištěných údajů
- závěry a návrhy na opatření

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Probační a mediační služba v trestním řízení proti mladistvým“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25. března 2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí práce paní prof. Mgr. Ivaně Hájkové, která mi byla nápomocna odborně i metodicky a byla vždy ochotná a vstřícná při spolupráci v řešení nastalých problémů při samotném zpracovávání diplomové práce. Dále pak chci poděkovat ředitelce Základní školy v Dašicích, paní Mgr. Ladě Morávkové, řediteli Základní školy v Moravanech, panu Mgr. Ladislavu Janušovi a ředitelce Středního odborného učiliště v Čáslavi, paní Ing. Ireně Andrové, jež mi ochotně umožnili v jejich školách provést sociologický průzkum formou dotazníku, jenž přispěl k přiblížení a objasnění povědomosti mladistvých o trestním řízení a Probační a mediační službě.

Probační a mediační služba v trestním řízení proti mladistvým

Probation mediation service in proceeding against the young persons in legislation and practice of Czech Republic

Souhrn

Diplomová práce se zabývá objasněním a přiblížením výkonu Probační a mediační služby jako takové. Uvádí jednotlivá zákonná oprávnění, jimiž disponují orgány Probační a mediační služby v průběhu trestního řízení vedeného proti mladistvým. Blíže popisuje v zákoně taxativně uvedená výchovná, ochranná jakož i trestní opatření, jež mohou mladistvým v případě spáchání protiprávního jednání uložit příslušné soudy a v přípravném řízení též státní zástupci. V praktické části se zabýváme podrobným popisem a rozбором konkrétně spáchaného provinění dvou mladistvých a to od prvotního přijetí oznámení až do podání obžaloby. Na tomto praktickém případě názorně demonstrujeme řádný výkon zákonných oprávněných úředníků Probační a mediační služby. Na základě vlastních zkušeností s touto problematikou trestního řízení stanovujeme hypotézu o nízkém povědomí mladistvých o Probační mediační službě, jakož i o jejich nízkém povědomí o zákonných právech a povinnostech, jež mají v průběhu trestního řízení. K potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy, tedy ke zjištění relevantních dat je využita sociologická metoda provedená pomocí dotazníkového šetření, jejíž výsledky jsou shrnuty do tabulek a grafů. Touto metodou bylo zjištěno, že z celkového počtu respondentů (celkem 104 dotazovaných) se s pojmem Probační a mediační služba setkala 16,3 %, konkrétní zákonné oprávnění PMS zná 1,9 %, zkušenosti s PČR a potažmo tak s protiprávním jednáním má 23,1 %, povědomost o pojmech mladistvý, nezletilý, zletilý má 84,6% a povědomí o pojmu protiprávní jednání má 46,2 % ze všech dotázaných respondentů. Na základě těchto výsledků bylo navrženo provedení legislativních případně rezortních změn ve vzdělávání mladistvých.

Summary

This thesis deals with the clarification and close look at proceeding of Probation and Mediation Service as such. It lists the various statutory powers held by the authorities of Probation and Mediation Service during the criminal proceedings against juveniles. In more detail, it also describes exhaustively listed educational, protective and punitive measures which may be used by particular courts or pre-trial prosecutors in the cases of juveniles committing the offense. In the practical part, this work gives the detailed description and analysis of specific misconduct committed by two juveniles from the initial acceptance of the notice to the accusation. This practical case demonstrates the proper proceeding of legal officials of the Probation and Mediation Service. Based on my own experience with this issue of criminal proceedings, there has been created a hypothesis of low awareness of juveniles about Probation and Mediation Service, as well as their low awareness of legal rights and responsibilities which they must respect in the course of criminal proceedings. To confirm or reject the hypothesis and to gain the relevant data, there has been used the sociological method accomplished thanks to a questionnaire survey and the results are summarized in tables and graphs. This method has found out that from the total number of respondents (total of 104), only 16.3% of respondents are aware of the concept of Probation and Mediation Service, 1.9 % of respondents know the specific legal rights of Probation and Mediation Service, 23.1% of respondents have experience with the Police and the law infringement, 84.6% of respondents are familiar with the terms juvenile, minor, and adult and 46.2% of respondents are aware of the concept of infringement. Based on these results, it has been suggested to make legislative changes to improve the legal education of juveniles.

Klíčová slova: trestní zákon, trestní řád, trestní řízení, mladistvý, nezletilý, trestný čin, provinění, orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže, probační a mediační služba, výchovná opatření.

Keywords: Criminal Statute, Criminal Regulations, Criminal Proceedings, against Juveniles- adolescents, under-age, Criminal offense, Social and Legal protection of Service, Probation and Mediation Service, Educational Measures.

OBSAH

Úvod.....	5
Cíl a metodika práce.....	6 – 7

TEORETICKÁ ČÁST

1. Objasnění pojmu mladistvý.....	8
1.1. Další pojmy užívané v trestním řízení proti mladistvým.....	8 - 9
2. Objasnění pojmu trestný čin.....	10 – 11
2.1. Objasnění vzniku pojmu trestný čin.....	11
2.1.1 Posunutí hranice trestní odpovědnosti.....	11 – 12
2.1.2 Hranice trestní odpovědnosti v zahraničí.....	12 - 13
3. Opatření ukládaná mladistvým.....	14
3.1 Zákonné podmínky upuštění od potrestání.....	14 - 15
3.2 Druhy výchovných opatření.....	16
3.2.1 Dohled probačního úředníka.....	16
3.2.2 Probační program.....	16 - 18
3.2.3 Výchovné povinnosti.....	18 - 19
3.2.4 Výchovná omezení.....	19 – 20
3.2.5 Napomenutí s výstrahou.....	20
3.3 Druhy ochranných opatření.....	20
3.3.1 Přiblížení ukládání Ochranné výchovy.....	21
3.4 Druhy trestních opatření.....	21 - 23
4. Probační a mediační služba.....	24
4.1 Vývoj Probační a mediační služby.....	24 - 26
4.2 Přiblížení oblasti působení Probační a mediační služby.....	26
4.2.1 Probace.....	26 - 27
4.2.2 Mediace.....	27
4.2.3 Organizační struktura Probační a mediační služby.....	27 - 28
4.3 Širší pojetí činnosti Probační a mediační služby.....	28 - 29
4.3.1 Postup a spolupráce PMS s OČTŘ při trestním řízení.....	30 - 33
4.4 Přiblížení pravomocí OSPOD.....	33

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Popis činností od získání podnětu k šetření.....	34 - 39
---	---------

5.1 Konkrétní případ provinění.....	39 - 40
5.1.1 Záznam o zahájení úkonů trestního řízení.....	40 - 42
5.1.2 Usnesení o zahájení trestního stíhání.....	43 - 49
6. Výzkum - dotazníkové šetření.....	50
6.1 Hypotéza.....	50
6.2 Úvod dotazníku.....	51
6.2.1 Jednotlivé otázky dotazníkového šetření.....	51 - 54
6.2.2 Vyhodnocení dotazníku - analýza výsledků.....	54 - 56
7. Tabulka a grafy hodnot zjištěných dotazníkovým šetřením.....	57 - 59
8. Přiblížení počtu provinění páchaných mladistvými.....	60
8.1 Tabulky a grafy k trestné činnosti – provinění.....	61 - 63
ZÁVĚR.....	64 - 65
SEZNAM TABULEK.....	66
SEZNAM GRAFŮ.....	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	67 - 69
DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE.....	69 - 70

ÚVOD:

V této diplomové práci se zabýváme nejprve definicí pojmů mladistvý, trestný čin-provinění, dále pak objasněním, přiblížením a výčtem zákonných oprávnění Probační a mediační služby, jakož i přiblížením celkového dohledu orgánů Probační a mediační služby v průběhu trestního řízení, jež je vedeno proti mladistvým. Následně objasňujeme i další základní pojmy užívané v trestním řízení samotném a především pak ve specifickém trestním řízení vedeném proti mladistvým. Uvádíme výčet základních a nejdůležitějších zákonných norem, na základě kterých je konáno přípravné trestní řízení proti mladistvým a uvádíme i zákonné normy, jež upravují činnost samotné Probační a mediační služby. Vyjmenováváme a blíže rozvádíme v zákoně taxativně uvedená výchovná, ochranná a trestní opatření, jež mohou být mladistvým uložena příslušnými soudy a v přípravném řízení též státními zástupci v případě, že se dopustí protiprávního jednání. V praktické části popisujeme skutečný případ provinění mladistvých a to od prvotního oznámení až po návrh na podání obžaloby a zapojení orgánů Probační a mediační služby. V této praktické části se rovněž zabýváme rozdíly, ke kterým dochází v jednotlivých fázích přípravného trestního řízení. Následně přinášíme podstatná zjištění o povědomí mladistvých o základních pojmech užívaných v trestním řízení i o zákonných právech a oprávněních v případě, že se dopustí protiprávního jednání - provinění. Relevantní data těchto zjištění získáváme pomocí sociologického výzkumu provedeného za využití metody dotazníku. Důležitá data zjištěná touto dotazníkovou metodou jsou dále pro lepší názornost a přehlednost graficky znázorněna v několika různých podobách, a to ve formě tabulek a grafů. Tyto výsledky pak vypovídají o úrovni prevence a informovanosti účastníků trestního řízení, v tomto případě především mladistvých. Výsledky získané tímto šetřením shrnuté a objasněné v této diplomové práci potvrzují předem stanovenou hypotézu o nízké úrovni povědomosti mladistvých jak o samotném pojmu a úloze, tak i o zákonných oprávněních Probační a mediační služby, potažmo i o nízké úrovni povědomí o jejich zákonných právech a povinnostech, jež mají v samotném průběhu trestního řízení. Na základě potvrzení předem stanovené hypotézy a zjištěných dat dále navrhuje možnosti řešení celého problému ve věci trestního řízení vedeného proti mladistvým.

Cíle a metodika práce:

Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat právní prostředí námi zkoumané problematiky trestního řízení vedeného proti mladistvým za současného přiblížení úlohy Probační a mediační služby. Na tuto analýzu dále navazujeme cílem spočívajícím v definování samotných základních pojmů mladistvý, trestný čin, provinění, Probační a mediační služba, jež jsou užívány v trestním řízení. Zabýváme se problematikou možného posunutí hranice věku mladistvých v souvislosti s jejich trestní odpovědností za spáchaná provinění. V této souvislosti analyzujeme právní prostředí několika dalších zahraničních zemích, ve kterých je trestní odpovědnost mladistvých stanovena odlišně od právní úpravy České republiky. Blíže analyzujeme a následně popisujeme i jednotlivá zákonná oprávnění, jimiž disponuje Probační a mediační služba v trestním řízení vedeném nejen proti mladistvým. Uvádíme úplný a přesný výčet výchovných, ochranných a trestních opatření, jež mohou být mladistvým uložena příslušnými soudy. Zabýváme se analýzou zákonem stanovených možností případného upuštění od potrestání v případě spáchání protiprávního jednání ze strany mladistvých. Následně blíže rozebíráme samotnou oblast působení Probační a mediační služby a především objasňujeme důležité pojmy Probace a Mediacce, za současného přiblížení vývoje této Probační a mediační služby. Přibližujeme organizační strukturu Probační a mediační služby, jakož se zabýváme i její spoluprací s ostatními orgány a institucemi vstupujícími do trestního řízení. Jako dílčím cílem se zabýváme aplikací jednotlivých teoretických zjištění na konkrétní problematiku trestního řízení vedeného proti mladistvým. V praktické části se zabýváme objasněním a přiblížením samotného postupu, jakož i názornou demonstrací úkolů OČTŘ od okamžiku získání podnětu o možném spáchání protiprávního jednání. Dalším důležitým cílem této diplomové práce je zjištění výše povědomí mladistvých a to jak o trestním řízení samotném, tak jednotlivých pojmech užívaných v průběhu trestního řízení, ale především pojmu, zákonných oprávněních a úloze samotné Probační a mediační služby. Shora uvedené cíle dále, po jejich teoretické analýze, aplikujeme a demonstrujeme na konkrétním případě spáchaného provinění. Za účelem naplnění a dosažení těchto shora uvedených cílů stanovujeme vlastní hypotézu: *„Předpokládáme, že mladiství (pro naše účely žáci základních a středních škol ve věku 14 – 18 let), nejsou dostatečně informováni o svých právech a povinnostech v případě spáchání provinění. Sami nemají dostatečné znalosti a povědomí o výkonu a oprávněních Probační a mediační služby v trestním řízení. Dále se*

domníváme, že tato nedostatečná informovanost je zapříčiněna absencí kvalitních a relevantních informací, jež mají k dispozici samotní vyučující, jakož je zapříčiněn i nedostatečnou, v mnohých případech téměř nulovou, spoluprací mezi OČTŘ, PMS na straně jedné a vzdělávacími institucemi, na straně druhé“. K potvrzení či vyvrácení této stanovené hypotézy provádíme v praxi průzkum zkoumané problematiky a to prostřednictvím dotazníkové metody. Data získaná tímto dotazníkovým šetřením dále analyzujeme a zjištěné údaje zpracováváme do grafické podoby, tak aby bylo možné lépe pochopit a vyhodnotit zkoumanou problematiku. V rámci konečného cíle diplomové práce provádíme celkové vyhodnocení zkoumané problematiky a následné stanovení návrhů, doporučení a případných opatření.

1. Objasnění pojmu mladistvý

Budeme-li se pojmem mladistvý zabývat nejdříve z obecného pohledu, lze jednoduše říci, že do tohoto pojmu jsou zahrnuty všechny osoby ve věku od 15 do 18 let. Exaktní vymezení tohoto pojmu však nalezneme zcela přesně definované v § 2 odst.1 písm. c) zákona číslo 218/2003 Sb.⁽¹⁾, tedy v zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy ve věcech mládeže a o změně některých zákonů - dále jen v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Zde je pod pojmem mladistvý označen ten, kdo „v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku“.

1.1 Další pojmy užívané v trestním řízení proti mladistvým

V tomto zákoně jsou dále vymezeny i veškeré nezbytné pojmy vyskytující se v souvislosti s trestním řízením vedeným právě proti mladistvým. Především je v § 2 odst. 2 písm. a) a v § 6 odst.1) zákona číslo 218/2003 Sb., mimo jiné definován protiprávní (trestný) čin mladistvých, a to jako provinění. Dále zde jsou taxativně uvedena v § 15 až § 20 uvedena výchovná opatření, v § 21 až § 23 ochranná opatření a v § 24 až § 35 zákona číslo 283/2003 Sb., trestní opatření, která lze uložit mladistvým v případě spáchání protiprávního jednání - provinění. Tento zákon se dále zabývá i orgány, které jsou oprávněny vést trestní řízení proti mladistvým. Podle tohoto zákona jde tedy o orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ), do kterých spadají policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež. Toto vše je přesně definováno v § 2 odst. 2 písm. c,d,e) zákona číslo 218/2003 Sb.. Tento zákon přibližuje i pojmy mládež, do kterého spadají děti mladší patnácti let, ale právě i mladiství. Protiprávní činy - trestné činy, u mladistvých provinění, jak jsme již objasnili výše, jsou však uvedeny jednotlivě v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb.⁽²⁾. Další zákonnou podmínkou k trestní odpovědnosti mladistvého za protiprávní jednání je míra závažnosti, dle trestního zákoníku - škodlivosti činu, která tak musí být vyšší než malá. Výslovně je zákonem stanoveno, že mladistvý musí mít při projednávání svého provinění před OČTŘ vždy obhájce. Tedy při projednávání provinění mladistvých jsou naplněny podmínky tzv. nutné obhajoby, a to v souladu s trestním řádem č. 141/1961 Sb.⁽³⁾, jež jsou dále blíže uvedeny v § 36, per analogiam v z.č. 218/2003 Sb., v § 42 odst. 2 písm. a,b,c.). Mladistvého lze rovněž stíhat i vazebně, nicméně pouze ve

¹ <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

² <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

³ <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

zcela výjimečných případech, a délka takového vazebního stíhání je samozřejmě úměrně zkrácena. Tedy u méně závažných provinění je tato doba vazby v době trvání čtyř měsíců, tu však lze i prodloužit a to až o dva měsíce. U závažných provinění je tato délka stanovena až na jeden rok a prodloužit ji lze maximálně o šest měsíců. U mladistvého však jde o zcela mimořádný prostředek, kdy je možné samotný výkon vazby mladistvého nahradit zárukou, dohledem, slibem, nebo lze mladistvého umístit u důvěryhodné osoby, případně za něj lze složit peněžitou záruku. Samotné trestní řízení proti mladistvému a ochrana jeho osobních údajů má však svá specifická pravidla, jež se řídí jak zákonem č. 218/2003 Sb., konkrétně v § 3 odst. 5), tak i zákonem o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb.⁽⁴⁾. Je samozřejmé, že průběh trestního řízení a údaje osob na něm zúčastněných se musí odehrávat v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů, nicméně v případě trestního řízení vedeného proti mladistvému je dodržování této zákonné úpravy ještě více striktnější. Rovněž jsme již výše zmínili, že se danými proviněními mladistvých zabývají soudy pro mládež a je tedy nezbytné upřesnit, že se nejedná o zvlášť specializované oddělené soudy, nýbrž jde o vyčleněného, touto problematikou se zabývajícího soudce obecného soudu.

⁴ viz. <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>

2. Objasnění pojmu trestný čin

Z laického pohledu se dá trestný čin obecně formulovat jako společensky nepřijatelné jednání, za jehož spáchání hrozí určitý trest. Jde tedy o stanovené hodnoty, na jejichž ochraně má naše společnost zájem a při jejichž porušení nebo ohrožení se společnost cítí být ohrožena. Jinými slovy lze také říci, že to co není zákonem výslovně zakázáno, není trestným činem. Jde tedy o činy, které jsou v dané společnosti nepřijatelné z morálního hlediska, či společenského hlediska. Druhy takovýchto činů, na jejichž ochraně má daná společnost zájem, se samozřejmě liší v návaznosti na mentalitu a kulturu té jednotlivé země. Na základě těchto pravidel rozlišujeme právní systémy :

- a) kontinentální,
- b) anglosaský,
- c) islámský,
- d) systém tradičních náboženských práv.

Pokud se budeme zabývat odborným výkladem pojmu trestný čin, tento nalezneme v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., a to v § 13. Zde je výslovně uvedeno, že: „trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“. V dalším ustanovení trestního zákona, konkrétně v ustanovení § 14, dále nalezneme, že trestný čin je jako takový ještě dále rozdělen na přečiny a zločiny. Jednotlivé trestné činy (přečiny, zločiny) se od sebe odlišují výší trestní sazby, kterou lze za takto spáchaný trestný čin uložit. Přečiny jsou dle zákona č. 40/2009 Sb. všechny činy spáchané z nedbalosti a takové úmyslné trestné činy, na které tento zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let. Zločiny jsou pak všechny trestné činy, které nejsou přečiny. V tomto ustanovení trestního zákona, konkrétně v odstavci 3), je uvedena ještě jedna zvláštní skupina trestných činů, a to jsou tzv. zvlášť závažné zločiny. Jde o úmyslné trestné činy, za které lze podle trestního zákona uložit trest odnětí svobody, jehož horní hranice je nejméně deset let. Na začátku jsme však opomněli zdůraznit důležitou skutečnost a to, že ke spáchání trestného činu, nyní již víme, že dále rozděleného na přečin, zločin a zvlášť závažný zločin, je nutné úmyslné zavinění, není-li však výslovně u daného trestného činu uvedeno, že postačí zavinění z nedbalosti. Jak úmysl, tak i nedbalost se dále dělí na úmysl přímý, úmysl nepřímý a nedbalost vědomou a nevědomou. Výše jsme si již objasnili pojem mladistvý, tudíž je nebytné si dále říci, že trestný čin spáchaný mladistvým není jako trestný čin,

přečin a zločin, označován, ale nýbrž jde o tzv. **provinění**. Při posuzování trestní odpovědnosti za spáchaný trestný čin, je důležité i hledisko tzv. společenské škodlivosti, tedy jak a především do jaké míry byla daná společnost či jedinec protiprávním jednáním poškozen.

2.1 Objasnění vzniku pojmu trestný čin

Shora uvedené pojetí trestného činu, má své kořeny již ve starověku, kdy dle římského a germánského práva bylo za trestný čin považováno jen několik málo určitých případů, avšak trestnost za takto spáchané činy byla odvozována od odpovědnosti daného jedince za samotný výsledek. Tedy jinými slovy, za úmysl nebyl nikdo trestán, nýbrž za následek, který tímto svým činem způsobil. Za doby Rakouska-Uherska platil na tehdejší území České republiky Zákon trestní o zločinech a těžkých policejních přestupcích. Po vzniku samostatného Československa, až do nabytí účinnosti z.č. 80/1950, platil na území českých zemí Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl v účinnosti na základě patentu č.117/1852, Rakousko-uherského říšského zákoníku. Současný trestní zákon č. 40/2009, dále jen trestní zákoník, se dělí na tři části, a to na část obecnou, ve které je upravena samotná trestní odpovědnost, část druhou tzv. zvláštní část, kde jsou vyjmenovány jednotlivé trestné činy a dále pak i uvedeny tresty, které lze za jejich spáchání uložit, a část třetí, kde jsou uvedena tzv. přechodná a závěrečná ustanovení, jako je zrušovací ustanovení a nabytí účinnosti. Jednotlivé části jsou dále rozděleny na hlavy, a to část obecná na VII hlav, část druhá – zvláštní část na XIII hlav, avšak třetí část rozdělena do hlav není.

2.1.1 Posunutí hranice trestní odpovědnosti

Nyní, ale především v době před nabytím platnosti nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti dnem 01.01. 2009, se velmi diskutovalo a stále ještě diskutuje, a to nejen v odborných kruzích, o posunutí pomyslné hranice trestní odpovědnosti mladistvých za protiprávní činy na hranici věku 14 let. Pokud v současné době spáchá osoba mladší 15 let, tedy nezletilý, trestný čin - neboli čin jinak trestný, nelze jej za tento trestně stíhat. Pokud se nad posunutím hranice trestní odpovědnosti zamyslíme i my, bylo by toto posunutí zcela jistě na místě. V současné době totiž dochází velmi často k páčání trestných činů, již před dovršením hranice 15 let věku, a to i zvláště závažných trestných činů, které tak zůstanou trestně nepostíženy. Páchání těchto trestných činů, dále

jen činů jinak trestných – dle současně platné právní úpravy ČR, osobami mladšími 15 let, dle našeho názoru souvisí jak s dřívější rozumovou, psychickou, mravní, duševní, ale také i fyzickou vyzrálostí, vospělostí těchto osob. V současné konzumní, přetechnizované společnosti se značně uspěchaným životním stylem, dochází k dřívějšímu tzv. dozrání, a vlastnímu rozumovému i mravnímu vospění daného jedince, který je tak již schopen dle svých nabytých znalostí dříve rozeznat nebezpečnost svého jednání a je tak i schopen za toto jednání (v našem případě protiprávním jednání) nést i patřičné trestně-právní následky. Není možné, aby nezletilý, který spáchá trestný čin, nebo zvláště závažný trestný čin – zločin, nebyl za toto řádně potrestán, samozřejmě v případě, bude-li prokázáno, že jeho rozumové a psychické schopnosti jsou již na takové úrovni, že je schopen nést za toto své protiprávní jednání patřičné následky. Bylo by nejspíše nezbytné v takovýchto případech, a to ještě před zahájením trestního stíhání, zkoumat pravděpodobně znalecky rozumovou a duševní zralost této osoby. Takového znaleckého posudku by pak bylo možno dále využít jako podpůrného ke správnému stanovení trestní odpovědnosti a potažmo tak i pro sdělení obvinění, řádné vedení trestního řízení a v neposlední řadě i pro potrestání této osoby, před příslušným soudem. Je pravdou, že otázka posunutí trestní odpovědnosti není však zcela jednoduchá, jak to na první pohled vypadá. Tato problematika je velmi citlivá a z tohoto důvodu by se jí s určitostí mělo zabývat více erudovaných odborníků, jež zabírají svými znalostmi široké spektrum oborů a specializací, jako je například dětská psychologie, ale i dětská psychiatrie, dětská pedagogika, a v neposlední řadě i odborníci na trestní řízení. Daným problémem se musejí dále zabývat i orgány mající bližší vztah k osobám mladistvých a k trestnímu řízení samotnému, jako jsou právě orgány probační a mediační služby, ale i orgány sociálně právní ochrany dětí tzv. OSPOD⁵, neboť jejich pracovníci mají značné a neopomenutelné zkušenosti s mladistvými. Je dobré zmínit, že v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. byla tato trestní odpovědnost mládeže nejprve snížena na hranici 14 let, nicméně po bouřlivých debatách byla tato trestní odpovědnost ještě před nabytím účinnosti tohoto zákoníku opět vrácena zpět na hranici 15 let.

2.1.2 Hranice trestní odpovědnosti v zahraničí

V této souvislosti je nezbytné zmínit, že v různých státech, jak v Evropské unii, tak i mimo ni, je trestní odpovědnost značně různorodá. Nejčastěji se trestní odpovědnost ve

⁵ viz. http://cs.wikipedia.org/wiki/Orgán_sociálně-právní_ochrany_dětí

vyspělých státech Evropy pohybuje na hranici 14 let. Avšak například v Gruzii je trestně odpovědný ten, kdo dovršil již 12. rok svého věku. Dle informací gruzínské vlády měli nejvíce spáchaných zločinů – u nás provinění, na svědomí právě mladiství kolem 12 let a výše. Je potřeba se ale také v souvislosti s případným posunutím této trestní odpovědnosti zabývat tím, kde a za jakých podmínek by odsouzení mladiství měli vykonávat uložený trest. Bylo by tedy zcela nezbytné a dle našeho názoru i správné vybudovat specializované věznice, ve kterých by k tomuto výkonu uloženého trestu mladistvému mělo dojít. Nelze tedy mladistvého zařadit přímo do věznice pro dospělé, kde by nebyly splněny podmínky k jeho řádné nápravě, jež je dalším důležitým úkolem, který by měl uložený trest splnit. Je však na místě uvést, že například ve Švýcarsku, se jde s hranicí trestní odpovědnosti ještě o mnoho níže, a to až k hranici věku 7 let. Toto nese bezesporu své ovoce, kdy s vědomím takto nízké trestní odpovědnosti, je tomuto podřízena i samotná výchova dětí v rodinách i v celé společnosti, a proto je i kriminalita dětí v této zemi téměř nulová. Tato hranice trestní odpovědnosti je však dle našeho názoru velmi předčasná, a to zejména přihlédneme-li k psychické, rozumové a duševní vyspělosti takového jedince, kdy veškeré osobnostní rysy v tak útlém věku nemohou být všechny dostatečně vyvinuty. Takto nízká trestní odpovědnost je dále ještě v Irsku, Indii, Nigérii, Pákistánu, Jihoafrické republice, Súdánu. Ve Skotsku je hranice trestní odpovědnosti stanovena na 8 let věku. V této souvislosti je nutné zmínit, že v některých shora vedených státech nejsou tak striktně dodržována práva mladistvých (v případě hranice trestní odpovědnosti 7 let věku spíše dětí), jak je tomu u nás. Takovéto děti jsou za spáchání nějakého protiprávního skutku trestány jako zcela dospělé osoby, jsou mnohdy odsouzeny k tvrdým nepřiměřeným trestům, především nemají ani žádné právo na obhajobu, tedy na své zastoupení právním zástupce - obhájcem. Pro zajímavost můžeme například uvést že v Súdánu mohou být děti potrestány bičováním, useknutím ruky, ale mohou být i popravovány.

3. Opatření ukládaná mladistvým

Vraťme se však k současnému stavu v ČR, tedy k trestní odpovědnosti mladistvých s hranicí věku 15 let a k možnostem řešení spáchaného provinění. Tedy dle § 10 odst.1) zákona číslo 218/2003 Sb. lze za spáchané provinění uložit mladistvému tyto druhy tři druhy opatření:

- 1) výchovné opatření,
- 2) ochranné opatření,
- 3) trestní opatření.

Přitom je nezbytné doplnit, že s uložením výchovného opatření musí mladistvý sám souhlasit již v průběhu trestního řízení ještě před rozhodnutím o vině a trestu, k čemuž je oprávněn soud pro mládež, jak jsme si již vysvětlili výše. V opačném případě tedy nelze výchovné opatření mladistvému uložit. Od uložení trestního opatření mladistvému za méně nebezpečnější, neboli škodlivější čin pro společnost, na nějž trestní zákoník stanoví horní hranici trestu odnětí svobody nepřevyšující pět let, může soud pro mládež zcela upustit. K tomuto je nezbytné splnění další zákonné podmínky a to, že mladistvý tohoto činu lituje a projevuje dostatečnou lítost a především aktivní snahu o nápravu. Výčet zákonných podmínek, za kterých může soud pro mládež upustit od uložení trestních opatření je dále blíže taxativně uveden v § 11 odst. 1 písm.a,b,c) zákona číslo 283/2003 Sb.. Za aktivní snahu po nápravě jsou přitom považovány kroky k případné náhradě škody, jež vznikla v souvislosti se spáchaným proviněním. V případě, že mladistvý sám nepracuje a studuje, tak toto lze realizovat buď za pomoci jeho rodičů, nebo jiných zákonných zástupců a podobně. To, že mladistvý učiní patřičné kroky k náhradě škody, nebo škodu nahradí zcela, však samo osobě není plně dostačující na možnost využití upuštění od jeho potrestání, neboť mladistvý se dále ještě musí k protiprávnímu činu doznat, což je další podmínka taxativně uvedená jak v trestním řádu č. 141/1961 Sb., tak i v zákoně č. 218/2003 Sb..

3.1 Zákonné podmínky upuštění od potrestání

Jak již bylo výše zmíněno, soud pro mládež tedy může od potrestání mladistvého upustit v případech uvedených v § 11 odst.1 písm. a,b,c) zákona číslo 283/2003 Sb., a to v písmenu a) "jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu a k dosavadnímu životu mladistvého, lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem pro mládež postačí

k jeho nápravě”, nebo v písmenu b) „dopustil-li se činu z neznalosti právních předpisů, která je zejména k jeho věku, rozumové vyspělosti a prostředí, ve kterém žil omluvitelná”, nebo v písmenu c) „jestliže soud pro mládež přijme záruku za nápravu mladistvého a má za to, že vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, povaze spáchaného činu a osobě mladistvého se uložení trestního opatření nejeví nutným”. V případě, že soud pro mládež upustí od uložení trestního opatření, může mladistvého potrestat například tím, že jej napomene, nebo přenechá jeho potrestání zákonnému zástupci, škole, nebo školskému zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, kde mladistvý aktuálně žije. V těchto uvedených případech je soud pro mládež oprávněn si vyžádat předem stanovisko této školy nebo daného výchovného zařízení. Rovněž tak soud pro mládež může dále upustit od potrestání mladistvého za spáchané provinění v případě, že v době spáchání konkrétního činu trpěl mladistvý nějakou duševní poruchou a je zde předpoklad, že ukládané ochranné léčení lépe zajistí nápravu tohoto mladistvého nežli trestní opatření, což je zakotveno v § 12 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb.. Od trestního opatření může soud pro mládež dále upustit i v případě, že je mladistvému uloženo nějaké ochranné nebo výchovné opatření zakotveno v § 12 písm. b) z.č. 218/2003 Sb. Ve všech těchto shora uvedených případech se pak na mladistvého hledí, jako by nebyl odsouzen.

Rovněž má soud pro mládež zákonné oprávnění upustit od případného uložení trestního opatření podmíněně, což je blíže uvedeno v § 14 odst. 1,2) zákona číslo 283/2003 Sb.. V přípravném trestním řízení je možné využít možnosti podmíněného upuštění od potrestání ještě v samotném jeho průběhu. Kdy o tomto nerozhoduje soud, nýbrž státní zástupce, jež provádí dozor nad samotným trestním řízením. Jde tedy o využití ustanovení § 307 z.č. 141/1961 Sb., tedy podmíněné zastavení trestního stíhání a dále pak § 309 z.č. 141/1961 Sb., tedy narovnání, kdy podmínky k využití daných ustanovení jsou totožné se shora uvedenými. Nezbytné tedy je nahradit škodu, či učinit alespoň kroky k její náhradě a dále pak se k činu doznat. Další podmínkou, která však není taxativně uvedena v trestním řádu tedy v z.č. 141/1991 Sb., je podmínka trestní bezúhonnosti, jinými slovy je nezbytné, aby mladistvý nebyl soudem uznán vinným za nějaký jiný, předchozí trestný čin - provinění. Drobný rozdíl je dále ještě v případě využití ustanovení § 309 z.č. 141/1961, tedy u narovnání, kdy s tímto musí kromě mladistvého vyslovit souhlas i poškozený. Tohoto ustanovení se tedy v praxi obecně využívá méně nežli ustanovení § 307 trestního řádu.

3.2 Druhy výchovných opatření

Jednotlivé druhy výchovných opatření ukládaných mladistvým jsou opět taxativně uvedeny v § 16 až § 20 z.č. 283/2003 Sb. a jde o *dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou*. Níže jednotlivá ochranná opatření blíže rozvádíme, nejde tedy o doslovnou interpretaci dle příslušné zákonné normy. Výčet a objasnění těchto výchovných opatření je velmi důležitý a to vzhledem k zaměření a cílům této diplomové práce, neboť na jejich řádný výkon dohlížejí právě orgány probační a mediační služby.:

3.2.1 Dohled probačního úředníka

Při přiblížení tohoto pojmu můžeme říci, že se jedná o pravidelný, cílený dohled nad chováním mladistvého v jeho soukromém životě, a to jak v rodině samotné, tak i při dodržování a řádném plnění uloženého výchovného programu. Daný dohled probačního úředníka je prováděn z důvodů prevence tzv. recidivy⁽⁶⁾, tedy opakování nějakého trestného činu - provinění. Probační úředník tak při svém výkonu dohledu nad mladistvým se tohoto snaží odborně vést a především mu být nápomocen při jeho snaze o vedení řádného života. Při uložení daného výchovného opatření má však mladistvý i své zákonné povinnosti, kterými jsou :

- a) řádně *spolupracovat* s probačním úředníkem, tak jak mu tento uložil, o čemž vypracuje probační úředník i plán probačního dohledu.
- b) řádně a včas se *účastnit* předem dohodnutých schůzek s probačním úředníkem, jež mu sám dané termíny předem stanoví, samozřejmě s přihlédnutím k osobě a poměrů každého jednoho konkrétního mladistvého.
- c) řádně, včas a pravdivě *podávat* probačnímu úředníkovi informace o svém současném bydlišti, případném zaměstnání, jakož i o dodržování uložených výchovných omezení.
- d) musí *umožnit* probačnímu úředníkovi, jež vykonává nad jeho osobou dohled, vstup do svého obydlí za účelem provedení řádné kontroly.

3.2.2 Probační program

Pod tímto pojmem je zahrnuto široké spektrum činností směřujících k rozvoji osobnosti

⁶ viz. http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6574/k-pravnimu-pojeti-recidivy-v-novem-trestnim-zakoniku.aspx

mladistvého, jako např. psychologické poradenství, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, rekvalifikační či doškolovací program a další v zákoně taxativně uvedené činnosti. Cílem těchto činností je především snaha o to, aby se mladistvý vyvaroval páchaní trestné či jiné protiprávní činnosti a v neposlední řadě i to, aby byly řádně urovnány vztahy mezi jeho osobou a poškozeným. Podmínkou pro uložení probačního programu je opět souhlas mladistvého. Při výběru vhodného probačního programu soud postupuje zejména s přihlédnutím k potřebám mladistvého a zájmům společnosti, přičemž se mladistvému dále ukládá, aby dle svých možností nahradil škodu, případně svým konáním odčinil způsobení nemajetkové škody, nebo aby sám vydal věci či peněžní prospěch, jež získal spáchaným proviněním. V případě, že mladistvý si řádně neplní probační program, musí probační úředník ze zákona postupovat v souladu s ustanovením § 80 odst. 4) z.č. 283/2003 Sb., tedy o závažném či opakovaném porušení probačního programu ze strany mladistvého informuje příslušného předsedu senátu soudu a v přípravném řízení dozorujícího státního zástupce. Dojde-li však pouze k drobnému - méně závažnému porušení probačního programu, má možnost probační úředník udělit mladistvému pouze výstrahu. Ty mohou být za jeden kalendářní rok uloženy celkem dvě. V této souvislosti je dobré zmínit, že v ČR je současně uskutečňováno několik speciálních probačních programů pro mladistvé, na které uvolnilo finanční prostředky Ministerstvo spravedlnosti ČR. Přičemž při schvalování konkrétního dotačního programu a výše finanční podpory byly brány v potaz zejména programy, jež svým zaměřením nejlépe a nejvýstižněji reagovaly na potřeby mladistvých v tom daném regionu – kraji. Probační programy mají tedy především za cíl prevenci, kterou je hlavně snížení rizika tzv. recidivy, což, jak víme, je opakování trestné činnosti. Druhým neméně důležitým cílem probačních programů je vhodná psychologická a sociální příprava mladistvého delikventa za účelem jeho rychlejšího a kvalitnějšího začlenění do normálního života. Jednotlivé návrhy na konkrétní probační program byly důkladně posouzeny hodnotící komisí, jež vybrala ty, které nejlépe splňovaly shora uvedená kritéria a tyto pak dále doporučila dotační komisi ke schválení konkrétní výše finanční podpory. Pro názornou ilustraci můžeme uvést několik schválených probačních programů a to např.: *Křehká šance*, *Na správnou cestu*, *SMART*, *Most*, *Právo pro každý den*, *Proboš*, *Přechodné zaměstnání a další*. Dané probační programy nejsou určeny pouze pro mladistvé pachatele ve věku od 15 do 18 let, ale i pro pachatele, kteří se dopustili protiprávního jednání poprvé, dále pro

ty, kteří se dopustili méně závažného protiprávního jednání, jakož i pro pachatele, kteří trpí nějakou závažnou psychickou poruchou. Probační programy se realizují především prostřednictvím předem stanovených a schválených setkání klienta s odborníkem - psychologem, jež na základě svých odborných znalostí vytipuje problémové oblasti psychiky klienta a na tyto se cíleně zaměří pomocí psychoterapie či socioterapie. Probační program však lze dále realizovat i prostřednictvím pracovních aktivit klienta, jež jsou vykonávány v jeho volném čase. Jednotlivé probační programy se od sebe liší i svým odborným zaměřením na určitou problémovou sociální či psychickou oblast, na kterou je nezbytné odborně a cíleně působit tak, aby došlo k nápravě delikventa a potažmo tak k jeho snazší resocializaci⁽⁷⁾ – znovu začlenění do společnosti. Mimo tyto domácí projekty jsou dále realizovány i partnerské mezinárodní projekty, které se však zaměřují spíše na dospělé delikventy. V letech 2013 – 2014 byly realizovány celkem tři tyto partnerské mezinárodní projekty ve spolupráci s těmito institucemi :

- 1) Národní probační a vězeňskou službou Anglie a Walesu
- 2) Šlesvicko-holštýnskou asociací pro sociální odpovědnost v oblasti trestního soudnictví a zacházení s obětí a pachatelem
- 3) Avans centrem pro bezpečnostní politiku a trestní justici a Holandskou probační službou.

Tyto mezinárodní probační programy jsou financovány z prostředků Evropské unie⁽⁸⁾, a to konkrétně z prostředků Evropské komise a jejího programu pro Trestní spravedlnost Evropské komise.

3.2.3 Výchovné povinnosti

Těmito výchovnými povinnostmi stanoví soud, či v přípravném řízení státní zástupce, mladistvému určitá omezení – chcete-li povinnosti - a to, aby mladistvý :

- a) **bydlel** s určenou, odpovědnou a dospělou osobou, např. rodičem, což však nemusí být vždy podmínkou, může to být i jiná odpovědná osoba, kterou určí soud (státní zástupce).
- b) **uhradil** přiměřenou, soudem (státním zástupcem) určenou částku, a to ať již najednou, či ve splátkách, jež slouží jako peněžitá pomoc obětem trestné činnosti.
- c) **vykonal** určitou společensky prospěšnou činnost, kterou tak musí vykonat ve svém

⁷ viz. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Resocializace>

⁸ viz. http://encyclopedia.hougar.com/article.php?a=Port%C3%A1:Evropsk%C3%A1_unie&lang=cs

volném čase a především bez nároku na odměnu, tedy bezplatně. Při ukládání této povinnosti, je však nezbytné brát zřetel na to, aby uložená společensky prospěšná činnost nezasahovala a nenarušovala přípravu mladistvého na jeho budoucí povolání. Rovněž tak nesmí dojít k ohrožení vzdělávacího programu mladistvého v případě jeho řádného studia. Přičemž v § 18 odst. 3 z.č. 218/2003 Sb. jsou opět taxativně uvedeny počty hodin, které lze mladistvému uložit při výkonu společensky prospěšných činností a za den, týden, jakož i celkově.

d) **usiloval** o to, aby došlo k vyrovnání se s poškozeným (ať již za konkrétně způsobenou škodu, či případnou následnou újmu).

e) **nahradil** dle svých finančních možností škodu, kterou tak způsobil svým protiprávním jednáním, kdy toto je možné učinit i jiným vlastním přispěním k odstranění následku, jež vznikl z důvodu jeho provinění.

f) **podrobil** se léčení v případě své závislosti na omamných či návykových látkách,

g) **podrobil** se, opět ve volném čase, určenému výcviku – programu, jako např. psychologickému, terapeutickému programu, nebo vzdělávacímu, doškolovacímu či rekvalifikačnímu programu apod., jež je ku prospěchu jeho osoby a následného rozvíjení jednotlivých dovedností. Dále je dobré uvést, že při ukládání výchovných povinností, jež jsou uvedeny výše pod písmeny c) a g) , musí soud (v přípravném řízení státní zástupce), ještě dále přihlídnout k aktuálnímu zdravotnímu stavu mladistvého a jeho celkové fyzické a psychické kondici.

3.2.4 Výchovná omezení

Těmito omezeními jsou mladistvému prostřednictvím soudu (v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce) stanovena určitá v zákoně taxativně vymezená omezení, aby tento něco konal, či strpěl a to :

a) **nenavštěvoval** určitá prostředí, podniky či akce, která nejsou pro jeho výchovu vhodná,

b) **nestýkal se** s osobami majícími na jeho další rozvoj negativní vliv,

c) **nezdržoval** se na místech pro mladistvé nevhodných,

d) **nepřechovával** takové věci, které by mohl použít k dalšímu protiprávnímu jednání – provinění,

e) **neužíval** návykové látky,

f) **neúčastnil** se sám hraní na výherních přístrojích, či sám hrál nějaké hazardní hry, nebo

sázky,

g) **neměnil** místo svého bydliště, bez toho, aby toto předem oznámil příslušnému probačnímu úředníkovi,

h) **neměnil** bez závažného důvodu své zaměstnání bez předchozího vyrozumění příslušného probačního úředníka.

3.2.5 Napomenutí s výstrahou

Jde o důraznou slovní výtku soudu či státního zástupce mladistvému učiněnou za přítomnosti jeho zákonného zástupce, jež se týká samotného provinění, jehož se mladistvý dopustil, přičemž mladistvého dále důrazně upozorní na možné následky, jež mu hrozí dle trestního řádu č. 141/1961 Sb., pokud by se opakovaně dopustil dalšího protiprávního jednání. Je-li to ku prospěchu mladistvého, je možné dále ještě ponechat další potrestání mladistvého za jeho provinění právě na jeho zákonném zástupci, nebo škole, či výchovném zařízení. Po takto provedeném potrestání je nezbytné o samotném jeho výsledku vyrozumět soud, či státního zástupce.

3.3 Druhy ochranných opatření

Cílem vhodně vybraného a uloženého ochranného opatření by měl především být zájem o pozitivní ovlivnění duševního, mravního a sociálního vývoje mladistvého a rovněž tak i vhodně ochránit společnost. Taxativní výčet je uveden v § 21 odst. 2) z. č. 141/1961 Sb.. Ochrannými opatřeními tedy jsou :

a) ochranné léčení - ukládané dle § 99 z. č. 40/2009 Sb.,

b) zabezpečovací detence, ukládaná dle § 100 z. č. 40/2009 Sb.,

c) zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty - ukládáno dle § 101 až § 104 z. č. 40/2009 Sb.,

d) ochranná výchova- ukládána dle § 22 z. č. 283/2003 Sb. Tuto ukládá rovněž soud pro mládež to v případech že :

- o jeho výchovu není řádně postaráno a nelze dané nedostatky řádně odstranit,

- byla zanedbána výchova, jež proběhla do spáchání protiprávního jednání,

- není poskytnuta záruka řádné výchovy mladistvého, a to v důsledku nevhodnosti prostředí ve kterém žije.

3.3.1 Přiblížení ukládání ochranné výchovy

Samotná ochranná výchova může být uložena dle potřeby, tedy jinými slovy do splnění jejího účelu, avšak ne déle než-li do 18 let věku mladistvého. Ve výjimečných případech je však možné ochrannou výchovu prodloužit až do 19 let věku. V souvislosti s tématem této diplomové práce je dále nutné zmínit, že v případě, kdy není možné některé shora uvedené opatření ochranné výchovy vykonat okamžitě, příslušný soud nařídí opět dohled probačního úředníka. V § 23 z. č. 218/2003 Sb. je dále řešena otázka možné přeměny ochranné výchovy na ústavní. O této přeměně rozhoduje soud v případě, že převýchova mladistvého, jež se dopustil provinění, uskutečněná na základě uložení ochranné výchovy, je již na takové úrovni, že je předpoklad, že i bez daného omezení se mladistvý již bude chovat a pracovat řádně, nicméně ještě však nepominuly veškeré okolnosti, na základě kterých bylo příslušným soudem rozhodnuto o konkrétní ochranné výchově. V této souvislosti je opět nutné zmínit, že soud zároveň může uložit nad mladistvým dohled probačního úředníka. V případě, že se však mladistvý nebude při ústavní výchově řádně chovat, soud pro mládež opět rozhodně o pokračování ve výkonu ochranné výchovy.

3.4 Druhy trestních opatření

Trestní opatření jsou mladistvému ukládána dle § 24 z. č. 218/2003 Sb., a to v závislosti na konkrétním provinění jež mladistvý spáchal. Konkrétní trestní opatření jsou tedy opět taxativně vyjmenována v ustanovení § 24odst.1) zákona č. 283/2003 Sb. Jde tedy o :

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžité opatření,
- c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,
- g) domácí vězení,
- h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské znalosti,
- i) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- k) odnětí svobody nepodmíněně.

Při ukládání konkrétního trestního opatření je možné, aby příslušný soud přihlédl k tzv. polehčující okolnosti, jež jsou rovněž taxativně uvedeny v ustanovení § 24 odst. 2) z. č. 218/2003 Sb. Polehčující okolností může být například to, že mladistvý již předem vykonal nějaký probační program, nebo poskytl přiměřenou náhradu poškozenému, nebo po spáchání provinění se choval takovým způsobem, že je zde dán předpoklad toho, že se již žádného dalšího protiprávního jednání nedopustí. Zvláštní podmínkou při uložení konkrétního trestního opatření je i podmínka zmenšené přičetnosti mladistvého, kterou si mohl přivodit například alkoholem, či jinou omamnou nebo psychotropní látkou či jedem.

V případě, že je však již mladistvý (či dospělý) uznán soudem vinným a je mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, je zde možnost využití podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Zde právě nastává další úloha úředníků Probační a mediační služby ČR a to tzv. „*PAROLE*”⁹⁾. Význam tohoto slova pochází z francouzštiny a v našich podmínkách podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody přeneseně znamená „podmíněné propuštění na slib – čestné slovo”. Možnosti využití podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody však předpokládá aktivní zapojení a spolupráci odsouzeného s probačním úředníkem. Spolupráce spočívá ve formě návštěv probačního úředníka mladistvého ve věznici, kde jsou ve spolupráci s vězeňskou službou ČR shromažďovány nezbytné podklady, na základě kterých pak může příslušný soud rozhodnout o samotném podmíněném propuštění. Při shromažďování nezbytných podkladů se probační úředník zaměří především na možná rizika recidivy, jakož i na možnosti řádného začlenění odsouzeného do běžné společnosti. Úředník probační služby se musí vyjádřit i k nezbytným potřebám podmíněně propuštěné osoby, tedy k případné nezbytnosti jeho léčby (je-li závislý), nezbytnosti pracovní rekvalifikace, nebo pomoci při hledání nového vhodného bydlení (především v případě dospělých). Za tímto účelem byla zpracována odborná metodika – standard o součinnosti mezi Vězeňskou službou ČR a Probační a mediační službou ČR. Zde je mimo jiné i přesně stanoven postup první žádosti – podnětu odsouzeného o spolupráci s PMS ve věci jeho případného podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Tedy výslovně je zde uvedeno: „Odsouzený samostatně, případně s pomocí odborného zaměstnance věznice, vyplní formulář - *Podnět k zahájení spolupráce s Probační a mediační službou ČR* a jeho podání konzultuje s vychovatelem nebo odborným zaměstnancem, od něhož formulář obdržel. Do tohoto

⁹⁾ viz. <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/>

formuláře odsouzený vyplňuje základní údaje o sobě a vyjadřuje se k podmínkám, které souvisejí s jeho podmíněným propuštěním.¹⁰⁾ Vzhledem k tomu, že úředník Probační služby musí provést řádné šetření a shromáždit veškeré nezbytné podklady, je nutné, aby daný podnět odsouzeného byl doručen Probační a mediační službě, nejdéle tři měsíce před zákonem stanoveným termínem k podání žádosti o samotné podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Poté, co je podnět řádně doručen, je nezbytné, aby se úředník PMS spojil s příslušnou věznicí a zde si dohodl podmínky a rozsah návštěv a především pak možnost nahlédnutí do osobní karty odsouzeného. V souvislosti se shromažďováním nezbytných podkladů k žádosti o podmíněné propuštění je úředník PMS oprávněn vyžadovat další spolupráci od zúčastněných osob, jako např. od sociálního pracovníka věznice, koordinátora sociální péče o občany a společensky nepřizpůsobivé a v kontextu hlavního tématu diplomové práce především i orgánu sociálně-právní ochrany dětí a mládeže, jež působí v místě trvalého bydliště mladistvého odsouzeného. Součástí shromážděných podkladů úředníka PMS je rovněž i zpráva o hodnocení odsouzeného, jež je vypracována příslušnou věznicí. Po shromáždění veškerých shora uvedených podkladů pak úředník PMS zašle k příslušnému soudu své stanovisko k podmíněnému propuštění odsouzeného i s navrženým postupem dohledu, tj. se stanovenými povinnostmi a omezeními odsouzeného, jež byly předem konzultovány s odsouzeným. V případě, že tedy příslušný soud vyhověje žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění, nastupuje úředník probační služby, jež vykonává řádný dohled nad stanovenými zákazy a omezeními obviněného. Tento dohled vykonává místně příslušné středisko PMS, v jehož územním obvodu má odsouzený bydliště a kde se bude stanovený dohled, zákaz či omezení vykonávat.

¹⁰⁾ viz: https://www.pmscr.cz/download/PAROLE_Soucinnost_VSCR_a_PMS_CR-metodika_2007.pdf

4 . Probační a mediační služba - PMS

4.1 Vývoj Probační a mediační služby

Na úvod je nezbytné zmínit, že samotnému vzniku probační a mediační služby, potažmo vzniku zákona o probační a mediační službě č. 257/2000 Sb.⁽¹¹⁾, předcházelo delší období, ve kterém byl celý princip pravomocí a fungování probační a mediační služby vytvářen. Již po roce 1989, tedy po tzv. *sametové revoluci*⁽¹²⁾, se zde objevily znatelnější snahy o zřízení takovéto služby státu pro občany. Jak jsme již zmínili, šlo o znatelnější snahy, to tedy znamená, že prvotní snaha o posílení výchovných sociálních prvků v souvislosti s trestnou činností a jejími pachateli potažmo oběťmi zde byla již daleko dříve, někdy od přelomu roku 1968 – 1971. Od tohoto období, byly v tehdejší Československu s většími, či menšími úspěchy zřizovány tzv. sociální kurátoři, jež se zabývali převážně prací a možnostmi převýchovy u tzv. *recidivistů*, tedy u osob, které se trestné činnosti dopouštějí opakovaně. Vzhledem k tomu, že působení sociálních kurátorů zaznamenalo úspěch, došlo i v tehdejší totalitním režimu Československa k rozvoji sociální služby v oblasti práce se tzv. závadovou – delikventní mládeží a byly zřizovány pozice tzv. *kurátorů pro mládež*⁽¹³⁾. Tyto pracovní pozice byly zřizovány pod záštitou okresních národních výborů, které zároveň vykonávaly nad jejich působením i kontrolu, jež byla v tehdejší politickém zřízení tím hlavním v daném odvětví. Nicméně až koncem 80. let se počaly dané instituce, i když velmi vzdáleně, podobat dnešní Probační a mediační službě. V této době začal být kladen důraz spíše na zprostředkování samotné pomoci mladistvým delikventům. Pokud bychom hledali samotné počátky vzniku myšlenky založení Probační a mediační služby poskytované státem občanům - mladistvým, jež se dopustili nějakého protiprávního jednání, jde tedy zřejmě právě o rok **1968**, kdy byl zaslán otevřený dopis ohledně zřízení probačních center z Výzkumného ústavu kriminologického tehdejší vládním složkám. Dané snahy však v tomto počátku vyšly v důsledku tzv. Pražského jara roku 1968, a vpádu vojsk Varšavské smlouvy na území Československa, vniveč. Výrazný obrat v daném směru však nastal právě po roce 1989 a změně politického systému Československa. K hlavnímu průlomů došlo v roce 1991, kdy odborníci z Ústavu státu a práva ČSAV a odborníci na sociální práci s delikventní mládeží inicializovali vznik

¹¹ viz. <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>

¹² viz. http://www.totalita.cz/1989/1989_11.php

¹³ viz. http://www.mpsv.cz/files/clanky/7290/Funkce_kuratora.pdf

projektu tzv. institut alternativ. Jde o institut, jenž se zabýval především případy možného odklonu trestního řízení, tedy možností případného mimosoudního řešení trestního řízení ve věci spáchání trestného činu – provinění. Zde se již objevují prvky současného postupu dle § 307 zákona č. 141/1961 Sb. – podmíněného zastavení trestního stíhání, jež jsme si již objasnili výše. Je zde již řešena mimosoudní dohoda poškozeného a pachatele ohledně případné náhrady škody, či konkrétních kroků vedoucích k náhradě způsobené škody. Vzhledem k tomu, že dané snahy se setkaly s viditelnými výsledky, bylo v nich i nadále s úspěchem pokračováno, což je patrné i ze zavedení alternativního institutu tzv. odklonu trestního stíhání, a to právě za využití podmíněného zastavení trestního stíhání. V tomto úsilí bylo i nadále intenzivně pokračováno a již v roce 1996 byly zavedeny další dva odklony trestního řízení, a to tzv. narovnání dle § 309 zákona č. 141/1961 Sb. a trest obecně prospěšných prací dle § 335 zákona č. 141/1961 Sb. V této souvislosti musíme dále zmínit zřízení prvních funkčních míst pracovníků zabývajících se shora uvedenými odklony, jež byla zřízena právě v roce 1996 u okresních soudů na základě rozhodnutí ministra spravedlnosti, vycházejícího z usnesení vlády. V počátcích byli však na daná funkční místa dosazováni převážně nepřilíš kvalifikovaní úředníci, kteří spíše zajišťovali administrativní chod. S nárůstem řešených případů však byly na dané pozice stále častěji dosazováni kvalifikovanější odborníci především se zkušenostmi v sociální oblasti a v práci s mládeží jako takovou. K dalšímu rozšíření alternativ náhradních trestů došlo v roce 1997 prostřednictvím podmíněného upuštění od potrestání s dohledem (probačního úředníka) dle § 359a zákona č. 141/1961 Sb. a podmíněného odsouzení (k trestu odnětí svobody s dohledem probačního úředníka) dle § 329 zákona č. 141/1961 Sb. Všechny tyto shora uvedené kroky vyústily v roce 1999 k inicializaci další reformy soudnictví jako takového, kdy **Otakar Motejl**⁽¹⁴⁾, tehdejší ministr spravedlnosti ČR, později zastával funkci veřejného ochránce práv tzv. ombudsmana, podal návrh na uskutečnění dané reformy soudnictví, jakož i reformy trestního řízení a k následné přípravě zákona o probační a mediační službě. Bylo zřejmé, že je zcela nezbytné změnit strukturu dosavadních pracovníků působící v dané oblasti, především co se týká jejich odborných znalostí a dovedností. Z tohoto důvodu byl v letech 1999 až 2000 uskutečněn první ročník kvalifikačního vzdělávacího programu, jenž sloužil právě k odbornému výcviku a zaškolení budoucích , či současných pracovníků Probační a mediační služby. Tato první

¹⁴ viz. http://cs.wikipedia.org/wiki/Otakar_Motejl

fáze dané reformy soudnictví a trestního řízení byla ukončena přijetím zákona o probační a mediační službě č. 257/2000 Sb., jenž nabyl účinnosti dne 01.01. 2001. Od této chvíle je tedy v praxi zavedena reforma soudnictví a trestního řízení, kdy orgány Probační a mediační služby jsou aktivně nápomocny v uplatňování alternativních nástrojů trestního řízení. Dále zde vzniká i prostor ke snížení počtu vězňů a k naplňování cílů prevence proti kriminalitě, a to jak dospělých, tak především mládeže. Tímto procesem tedy začíná v trestním řízení působit zcela nová složka, jež může do značné míry ovlivnit průběh a výsledek samotného trestního řízení, k čemuž je zapotřebí koordinace sociální práce jak s obviněnými, s poškozenými a dalšími zúčastněnými stranami, tak i s právem a trestním zákoníkem a trestním řádem samotným. Hlavní oblastí působnosti Probační a mediační služby by dle daného konceptu měla být právě fáze přípravného trestního řízení konané před Policií České republiky a následně trestní řízení probíhající před soudem.

4.2 Přiblížení oblasti působení Probační a mediační služby

Ze shora uvedeného je zcela zřejmé, že jde o službu státu občanům, kteří svým jednáním porušili, či ohrozili zájmy společnosti a dopustili se tak spáchání trestného činu – tedy přečinu, zločinu nebo zvláště závažného zločinu, v našem případě provinění. Probační a mediační služba působí jak na úrovni trestního řízení vedeného proti dospělým osobám, tak i na úrovni trestního řízení vedeného proti mladistvým. Orgány Probační a mediační služby vykonávají tzv. dohled nad obviněnými, obžalovanými, ale i odsouzenými. Hlavním cílem, je obstarání nezbytných zákonem stanovených podkladů, z nichž mohou následně vycházet státní zástupci, jakož i soudci při využívání a ukládání alternativních opatření v trestním řízení proti dospělým osobám i mladistvým.

4.2.1 Probace

Probační a mediační služba se rovněž zabývá nejen samotným dohledem nad shora uvedenými osobami, ale i vlastní organizací tohoto dohledu a celého probačního programu. Což znamená, že se zabývá kontrolou a dohledem nad soudy uloženými tresty nesouvisejícími s odnětím svobody, dále pak dohledem nad uloženými omezeními a povinnostmi, jež shora uvedeným osobám uložil příslušný soud. Výčet těchto uložených opatření jsme již objasnili a jednotlivě přiblížili v předchozích kapitolách. V neposlední řadě provádí i kontrolu a dohled nad podmíněně odsouzenými osobami, což tedy znamená,

že obžalovaný byl uznán vinným, byl mu uložen za daný čin příslušný trest odnětí svobody, avšak jeho výkon byl podmíněně odložen na příslušnou zkušební dobu. Případně byl pravomocně odsouzený podmíněně propuštěn ze samotného výkonu trestu odnětí svobody za soudem stanovených podmínek. A právě po tuto zkušební dobu, případně podmíněně propuštění, nad tímto občanem vykonává probační a mediační služba kontrolu a dohlíží nad řádným dodržováním soudem stanovených podmínek. Toto však není ještě celý výčet všech zákonných úkolů a povinností, které má Probační a mediační služba za úkol. Tato dále poskytuje i individuální pomoc obviněným, odsouzeným, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody a snaží se na tyto působit tak, aby došlo k jejich nápravě a aby tito mohli opět vést tzv. řádný život bez dalšího narušování společenských vztahů a páchání nových trestných činů - provinění. Pracovníci Probační a mediační služby tak napomáhají při opětovném, pokud možno bezproblémovém, začlenění obžalovaných, odsouzených a propuštěných osob do normálního způsobu života.

4.2.2 Mediace

Výše jsme si vysvětlili pojem probace a nyní plynule přejdeme k objasnění pojmu mediace. Mediací se tedy v podstatě rozumí zprostředkovatelská činnost za účelem mimosoudní dohody, či vyrovnání mezi osobou obviněného a poškozeného tak, aby byl opětovně nastolen tzv. bez sporý stav mezi těmito dvěma stranami. K tomu, aby se mohl tento mediační program řádně uskutečnit, je zcela nezbytný souhlas obviněného, ale i poškozeného za využití ustanovení § 307 a § 309 zákona č. 141/1961 Sb. Samotný výkon pravomoci a oprávnění Probační a mediační služby jsou striktně upraveny v zákoně o probační a mediační službě č. 257/2000 Sb., konkrétně v ustanovení § 1 a § 2, tohoto zákona.

4.2.3 Organizační struktura Probační a mediační služby⁽¹⁵⁾

Když jsme již shora objasnili důležité pojmy probace a mediace, je dále nezbytné nastínit jak samotou organizační strukturu dané služby poskytované občanům státem, tak i bližší výčet jejich činností, jakož i samotnou součinnost s dalšími státními orgány a jinými institucemi. Ministr spravedlnosti jmenuje tzv. **textile - střediska** Probační

¹⁵ viz. https://www.pmscr.cz/download/03_ORG_RAD_PMSCR_struktura_21052010.pdf

a mediační služby, jednotlivá střediska pak dále zajišťují vzájemnou komunikaci s OČTŘ, tedy s orgány činnými v trestním řízení, kdy již víme, že jde o orgány Policie České republiky, státního zastupitelství a o orgány soudů. Tato jednotlivá střediska mají svou působnost v území okresních soudů, mohou se dále dělit na střediska specializovaná právě pro mladistvé obviněné, nebo obviněné, jejichž věk je blízký k věku mladistvého, případně na střediska specializovaná na uživatele omamných a psychotropních látek. Zřízení a organizaci těchto specializovaných středisek upravuje Ministerstvo spravedlnosti tzv. Statutem Probační a mediační služby. Toto vše je blíže rozvedeno v § 3 zákona č. 257/2000 Sb. V jednotlivých střediscích pak plní úkoly související s probací a mediací státní úředníci a asistenti, jejichž pracovní poměr se řídí zákoníkem práce, pokud není příslušným zákonem stanoveno jinak. Pokud si blíže přiblížíme pojem státní úředník Probační a mediační služby, tak tuto funkci mohou vykonávat osoby, které jsou, *svéprávné, bezúhonné a mají vysokoškolské vzdělání*. Přičemž vysokoškolské vzdělání je dále blíže specifikováno a musí jít o magisterský stupeň vzdělání v odvětví společensko-vědním. Další podmínkou je pak vykonání odborné zkoušky. Na rozdíl od státního úředníka asistent Probační a mediační služby musí splňovat věk 21 let a více, minimálně středoškolské vzdělání v oblasti společensko-vědní a musí být rovněž bezúhonný. Dále pak je zákonem přímo stanoveno, že úředníci, ale i asistenti probační a mediační služby se musejí neustále dále vzdělávat a absolvovat různá odborná školení. Musíme dále zmínit, že právě na naši oblast práce s mládeží a dětmi mladšími 15 let – nezletilými se vybraní státní úředníci a asistenti musejí dále odborně specializovat, neboť při práci s mládeží je nezbytné brát na zřetel jejich rozdílná, ale i větší práva. Daný rozsah činností je tedy poté samozřejmě širší a odbornější, nežli při práci s dospělými. Z toho jednoznačně vyplývá, že práce s mladistvými je o mnoho náročnější jak na profesní znalosti, tak i na lidské, morální a psychické vlastnosti státního úředník, či asistenta.

4.3. Širší pojetí činnost Probační a mediační služby

Vezmeme-li činnost probační a mediační služby ze širšího pohledu trestního řízení, jde především o to, aby došlo ke vzájemné dohodě mezi obviněným a poškozeným a potažmo tak i k mimosoudnímu řešení trestných činů jakož i přečinů. Obviněnému je tedy poskytována odborná pomoc a je do jisté míry veden tak, aby byl v budoucnu schopen vést řádný život, přičemž se úzce spolupracuje i s jeho rodinou, jakož i osobami

pohybujícími se v jeho okolí, ať již pracovním nebo sociálním. Pracovníci probační a mediační služby se snaží být obviněnému nápomocni při jednáních ohledně náhrady jím způsobené škody a dohody mezi ním a poškozeným tak, aby došlo k již shora zmíněnému mimosoudnímu vyrovnání. V těchto případech se tak může využít ustanovení o podmíněném zastavení trestního stíhání, případně o narovnání, viz. výše, v trestním řízení proti mladistvým peranalogiám za využití ustanovení § 7 z. č. 218/2003 Sb.. Přičemž k úspěšnému využití daných ustanovení v průběhu trestního stíhání je nezbytné splnění dvou zákonných podmínek a to, že se obviněný k činu dozná a také to, že nahradí, případně učiní nezbytné kroky k náhradě, či dohodě o náhradě způsobené škody, tak jak již bylo rovněž řádně objasněno. K využití ustanovení o podmíněném zastavení trestního stíhání je, jak již rovněž víme, nezbytný souhlas obviněného, u využití ustanovení o narovnání je pak mimo souhlas obviněného dále nezbytný i souhlas poškozeného. Soud, v přípravném řízení státní zástupce, dále může stanovit, aby obviněný složil na účet příslušného soudu, v přípravném řízení na účet státního zastupitelství, peněžní záruku, jež se následně využije k obecně prospěšným účelům. V zákoně neuvedenou podmínkou u obou těchto ustanovení je i podmínka trestní bezúhonnosti. Tato dvě ustanovení trestního řádu tak mohou využít jak osoby dospělé, tak i osoby mladistvé, ale pouze v trestním řízení vedeném pro přečin, tedy u protiprávních činů na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.

Abychom se ale vrátili k hlavnímu tématu naší diplomové práce, tak je nezbytné uvést, že Probační a mediační služba se také věnuje i zvláštní péči o mladistvé obviněné, jakož i o obviněné ve věku blízkém mladistvým, což je věk 18 let. Úloha Probační a mediační služby tak spočívá i v preventivním působení a to převážně na mladistvé, tak aby tímto byl posílen výchovný vliv a minimalizováno riziko páchaní trestné činnosti mladistvými. Ve střediscích je tak určen specialista pro práci s mladistvými, který na základě projednávaného protiprávního činu - provinění sám zváží, zda a jakým způsobem se zapojí do trestního řízení a zda a jaké kroky v něm zahájí. Při získávání těchto informací o spáchaném provinění mladistvého tento specializovaný pracovník úzce spolupracuje jak s Policií České republiky, tak i s orgánem sociálně právní ochrany dětí a mládeže.

4.3.1 Postup a spolupráce PMS s OČTŘ při trestním řízení

Nyní blíže objasníme samotnou spolupráci Probační a mediační služby s OČTŘ, tedy jak se vůbec PMS dozví o provinění mladistvého. Pokud již dojde k zahájení trestního stíhání mladistvého na základě vydání usnesení o zahájení trestního stíhání vydaného dle ustanovení § 160/1 zákona č. 141/1961 Sb., tr. řádu, jsou tak orgány Policie České republiky ze zákona povinny toto usnesení rovněž zaslat orgánům PMS. Toto upravuje ustanovení § 60 z. č. 218/2003 Sb. Pracovník PMS, který se danou problematikou zabývá, celý případ zaeviduje do vlastního systému užívaného PMS, jež se nazývá Lotus Notes a založí tzv. *Probační spis*. O tomto postupu úředník PMS dále vyrozumí, zpravidla písemně, příslušného státního zástupce, který tak v dané věci vykonává dozor. Tento postup úředníka PMS je možný i v případě tzv. *vlastní aktivity obviněného*, nebo poškozeného. Tedy nejen na základě zaslání usnesení dle § 160/1 zákona č. 141/1961 Sb., ale i na základě získaných informací o probíhajícím přípravném řízení, nebo vyšetřování, a to ze strany mladistvého (případně jeho zákonného zástupce) a poškozeného. Po založení probačního spisu pak daný úředník neprodleně kontaktuje obě zúčastněné strany, tedy jak mladistvého obviněného a jeho zákonné zástupce, tak i poškozeného. Další postup je takový, že si probační úředník pozve obě zúčastněné strany k jednání, přičemž je povinen o tomto vyrozumět zákonného zástupce mladistvého a na straně poškozeného zmocněnce, pokud jej poškozený v dané věci má. Při tomto osobním jednání úředník působí především na stránku mediace, tedy mimosoudní dohody, mezi zúčastněnými stranami a dále pak na otázku náhrady případné škody. Přitom se probační úředník snaží svým výchovným postojem působit na mladistvého tak, aby si tento plně uvědomil protiprávní jednání, jehož se dopustil a aby převzal za toto své protiprávní jednání plnou zodpovědnost. Přitom úředník dbá na to, aby byl mladistvý v průběhu celého řízení sám ve věci aktivní a byl tak přímo zapojen do celého procesu mediace. Je důležité, aby úředník svým výchovným působením na mladistvého dosáhl toho, aby mladistvý svého jednání litoval, snažil se aktivně napravit způsobenou škodu, případně se sám řádně omluvil poškozenému. V této souvislosti je důležité zmínit úlohu rodiny mladistvého, která by se do celého procesu mediace rovněž měla aktivně zapojit. Dále je v této fázi důležitá spolupráce úředníka PMS s orgány sociálně právní ochrany dětí, dále jen OSPOD (jejichž úlohu si objasníme později), působících u městských úřadů pod sociálním odborem, školou a dalšími pracovišti. Ze spolupráce s těmito institucemi úředník PMS získá veškeré relevantní

informace o osobě mladistvého, jakož i o jeho výchovném a sociálním prostředí, které jsou pak podkladem pro podání zprávy o mladistvém státnímu zástupci, potažmo i soudci. Na základě všech těchto relevantních informací pak úředník PMS dále zvažuje podání návrhu na konkrétní výchovné opatření, např. výchovné opatření formou vykonání společensky prospěšných činností, s čímž však musí mladistvý předem souhlasit a ukládání výchovných opatření se řídí dle ustanovením § 15 odst. 3) zákona č. 218/2003 Sb. Toto výchovné opatření lze mladistvému uložit již v přípravném řízení, tedy ještě před rozhodnutím soudu pro mládež, toto opatření ukládá státní zástupce vykonávající ve věci dozor. Probační úředník dále vykonává dozor nad výkonem uloženého výchovného opatření mladistvému. Konkrétní výchovná opatření, jež lze mladistvému uložit, jsou výslovně uvedena v § 15 odst. 2) zákona č. 218/2003 Sb., jejichž výčet je prezentován v kapitole 3.2. Pro zopakování jde o výchovné opatření spočívající v dohledu probačního úředníka, výchovné opatření spočívající v probačním programu - což jsou např. shora zmíněné společensky prospěšné činnosti, dále pak výchovné opatření spočívající ve výchovné povinnosti, výchovné omezení a v neposlední řadě napomenutí s výstrahou. Veškeré povinnosti, jakož i přesný postup probačního úředníka při výkonu probace a mediace ve věcech mladistvých, jsou dále blíže vyjmenovány a specifikovány v tzv. metodickém standardu PMS pro práci s mladistvými. Řádně proškolený probační úředník se tak stává specialistou ve věcech mládeže v trestním řízení. Jeho úkoly spočívají tedy především v urychleném, avšak v zcela profesionálním prvním kontaktu všech zúčastněných stran, tedy poškozeného, podezřelého, potažmo jeho zákonného zástupce. Dále je zcela nezbytné, aby specialista PMS řádně a úplně informoval mladistvého o všech možnostech a druzích uložení jednotlivých výchovných opatření a to ve spolupráci s oprávněným zástupcem - rodičem. Po vhodném a adekvátním výběru výchovného opatření specialista PMS předloží konkrétní návrh státnímu zástupci, či soudci a při jeho uložení dále sám dbá na jeho řádné vykonání. Nejčastěji ukládané výchovné opatření, jež je pro nápravu mladistvého nejvhodnější je uložení tzv. společensky prospěšné činnosti, což mohou být prospěšné práce např. pro státní či veřejnou instituci jakou je obec. Dané pracovní zařazení a pracovní náplň, by však měly být odděleny a odlišeny od společensky prospěšných prací ukládaných dospělým. Při vhodném výběru dané činnosti by měl pracovník zohlednit jak rodinné a sociální poměry mladistvého, tak i jeho dosavadní znalosti, zkušenosti a dovednosti. Specializovaný pracovník PMS provádí pravidelnou kontrolu průběhu výkonu společensky prospěšné

činnosti a za účelem přehledného plnění daného opatření založí mladistvému tzv. kartu mladistvého klienta. Probační úředník pak dále zváží vypracování závěrečné zprávy o aktuální životní situaci mladistvého v přímé spolupráci s pracovníkem OSPOD, rodiči mladistvého a především s mladistvým samotným. Jde o tzv. Zprávu o poměrech mladistvého ve smyslu ustanovení § 56 zákona č. 218/2003 Sb. Při této činnosti by měl specializovaný úředník Probační a mediační služby věrohodně a pravdivě shromáždit veškeré relevantní informace o mladistvém a v případě, že bude prokázáno, že mladistvý ani jeho zákonní zástupci nedisponují dostatkem finančních prostředků, tomuto pomoci sepsat návrh na bezplatnou právní pomoc - obhajobu. Za účelem sepsání dané zprávy o poměrech mladistvého je nezbytné tohoto řádně poučit a nechat tomuto podepsat tzv. prohlášení klienta, samozřejmě za účasti zákonného zástupce mladistvého. Tuto aktivní činnost by měl specializovaný pracovník PMS vykonávat i v případě vyšší trestní sazby, tedy i v případě, že není možný postup dle ustanovení § 307 nebo § 309 zákona č. 141/1961 Sb., per analogiam dle ustanovení § 7 zákona č. 218/2003 Sb. Daný postup je nezbytný, neboť ve všech projednávaných proviněních mladistvých je jak pro státního zástupce, tak především pro soudce důležitý a podpůrný aktivní přístup mladistvého k projednávanému provinění, potažmo k případné náhradě způsobené škody. Jak jsme již zmínili, jednání specialisty PMS se zúčastněnými stranami probíhá především na specializovaném pracovišti, kdy daný pracovník dále využívá podpůrných zpráv OSPOD, školy a dalších institucí. Je ale i možné, aby sám specializovaný pracovník PMS navštívil mladistvého přímo v jeho rodině a udělal si i on sám ucelený a pravdivý obraz o poměrech a zázemí mladistvého. Shrňme si tedy hlavní úkoly specializovaného pracovníka PMS. Jde především o odbornou pomoc při narovnání narušených mezilidských vztahů - tzv. mediace, dále pak o pomoc při uzavření dohody zúčastněných stran - podezřelého (rodičů), a poškozeného při náhradě škody, aktivní práci s mladistvým, při pokusu o jeho vnitřní nápravu a v neposlední řadě nalezení nejvhodnější možnosti druhu a výkonu samotného výchovného opatření.

Dodržením všech shora uvedených zásad výkonu PMS se dále zabývá tzv. multidisciplinární tým, jež je zřizován u orgánů PMS na základě tzv. „Základního metodického doporučení pro budování a práci multidisciplinárních týmů“, jenž úzce spolupracuje ať již se samotnými subjekty justice, tak i se subjekty, jež stojí mimo justici. Probační a mediační služba je tedy v našem právním řádu nezbytnou součástí při pomoci

obviněnému, a to nejen mladistvému, při jeho opětovném začlenění do společnosti, dále při aktivním zapojení samotného poškozeného do jednání o náhradě škody, ale je i nezbytnou součástí při ochraně naší společnosti, realizaci a kontrole dodržování uložených výchovných opatření u mladistvých či alternativních trestů u dospělých jedinců.

4.4 Přiblížení pravomocí OSPOD

Jde o orgán veřejné správy spadající do působnosti městských úřadů, jež v trestním řízení, a nejen v trestním řízení, dbá nad dodržováním práv dětí a mladistvých a zastupuje tak jejich zájmy a hájí jejich práva. Tento orgán se řídí zákonným opatřením č. 359/1999 Sb.⁽¹⁶⁾ o sociálně-právní ochraně dětí, kde je i upravena spolupráce těchto orgánů s orgány Policie České republiky. Pracovníci OSPOD jsou oprávněni být přítomni při prováděných výsleších osob mladistvých a dětí a dbát tak na řádné dodržování jejich zákonných práv. Na žádost orgánů Policie České republiky zpracovávají zprávy na mladistvého, jež se dopustil spáchání trestného činu – provinění, přičemž za tímto účelem provádějí šetření v jeho rodině, dále pak i ve škole, kterou navštěvuje, a jsou především v osobním kontaktu s mladistvým či dítětem. Aby pracovník OSPOD mohl řádně a správně vykonávat shora uvedenou činnost při pomoci mladistvému, je nezbytné, aby k tomu byl řádně vyškolen, neboť nároky na práci s mladistvými, či dětmi jsou v tomto případě skutečně vysoké. Rovněž tak je nezbytné zmínit, že pracovník OSPOD by měl ve své práci uplatňovat individuální přístup k mladistvému na základě zkušeností získaných jak odborným školením, tak i svou praxí. Individuální přístup by se měl uplatňovat nejen proto, že každý člověk je jiný a jedinečný, ale i proto, že každý mladistvý pochází z jiného rodinného a sociálního prostředí. Tím máme na mysli například děti z neúplných rodin, a to ať z důvodu úmrtí jednoho z rodičů, či rozvodu, nebo děti adoptované a podobně.

Při řešení trestných činů - provinění mladistvých je v přípravném řízení hlavním cílem probačního úředníka odklonění trestního stíhání, jak jsme se již výše zmínili, například z důvodů podmíněného zastavení dle § 307 tr. řádu, nebo narovnání dle § 309 tr. řádu, což lze u méně závažných provinění – tzv. přečinů. Dále pak v případě závažnějších provinění – zločinů, rovněž viz. výše, je jeho úlohou uplatnění takových opatření, ať již výchovných nebo ochranných, která budou mít kladný vliv na osobu mladistvého, aby již nedošlo k další recidivě, tedy aby již mladistvý opakovaně nepáchal další protiprávní jednání.

¹⁶ viz. <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Praktická část

5 . Popis činností od získání podnětu k šetření

Na konkrétním příkladu spáchaného provinění níže objasníme praktické zapojení orgánů činných v trestním řízení a především pak činnost orgánů Probační a mediační služby. Po získání prvotního podnětu o tom, že došlo ke spáchání nějakého trestného činu, ať již prostřednictvím vlastního šetření orgánů PČR, nebo na základě oznámení od občana – poškozeného (dále jen od oznamovatele), je dle prvotního zhodnocení a posouzení skutku, stanovena orgány PČR právní kvalifikace. Na základě této právní kvalifikace je pak buď postupováno v souladu s trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., nebo dle zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb.⁽¹⁷⁾, případně je věc postoupena místně a věcně příslušnému správnímu orgánu. V případě, že na základě právní kvalifikace dospěje orgán PČR k závěru, že došlo ke spáchání trestného činu, jsou dle ustanovení § 158 odst. 3) zákona č. 141/1961 Sb., zahájeny úkony trestního řízení. Poté následuje provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů a to především ohledání místa činu, které je naprosto nezbytné a klíčové při provádění dalšího šetření a potažmo zjištění osoby pachatele. Při tom se mohou na místě činu nalézt tzv. stopy, jež jsou velmi důležité pro trestní řízení a především pak k následnému zjištění osoby pachatele. Z praxe víme, že neexistuje dokonalý zločin – protiprávní čin, jinými slovy neexistuje takové protiprávní jednání, při kterém by pachatel nezanechal na místě činu žádné stopy. Záleží však jen na zkušenostech a znalostech osoby, která dané ohledání místa činu provádí, a na jejích technických možnostech a prostředcích, zda tedy na místě činu zanechané, ať již viditelné, či skryté – latentní, stopy budou zjištěny a zajištěny, stopy na místě činu pachatel zanechá vždy. Po provedení ohledání místa činu se provádí další šetření a upřesnění oznámení prostřednictvím výsledku prováděného dle ustanovení § 158/6 zákona č. 141/1961 Sb., a to ať již poškozené osoby, tak dalších zjištěných svědků a zúčastněných osob. Výslech poškozeného se provádí vždy, neboť je nezbytné, v souladu s naším trestním řádem, tuto osobu řádně poučit o jejích právech a povinnostech a od nabytí účinnosti zákona o obětech trestných činů č. 45/2013 Sb.⁽¹⁸⁾ tuto dále poučit jako oběť. Rovněž je nezbytné poškozenou osobu vyslechnout o způsobené škodě a vyzvat ji k doložení případných listinných, či jiných podkladů (např. fotografií) k odcizeným, nebo poškozeným věcem.

¹⁷ viz. <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200>

¹⁸ viz <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>.

Dále se provádí v dané věci řádné šetření, při kterém jsou shromažďovány další důkazy a zjišťovány osoby možných svědků tak, aby dané šetření vedlo ke zjištění osoby pachatele. V neposlední řadě jsou dle ustanovení § 105 odst. 1) zákona č. 141/1961 Sb. vyžadována odborná vyjádření, či znalecké posudky za účelem vyhodnocení zajištěných stop dalších důkazů. V případě, že je provedeným šetřením zjištěna osoba možného pachatele - podezřelého, je stanoven další postup, a to právě vzhledem k věku pachatele. V případě, že osobě pachatele je více než 18 let, je zvolen postup dle § 160/1 zákona č. 141/1961 Sb., kdy je dané osobě sděleno obvinění z konkrétního trestného činu, případně dle ustanovení § 179b odst. 3) zákona č. 141/1961 Sb., sděleno podezření z daného trestného činu a to ve formě tzv. zkráceného přípravného řízení. U osob, které jsou mladistvé, jak jsme si již objasnili výše, je daný postup zcela shodný s tím drobným rozdílem, že u mladistvých se od okamžiku, který zakládá důvodné podezření, že se mohli dopustit daného provinění - trestného činu, jedná o důvody nutné obhajoby dle ustanovení § 37 zákona č. 141/1961 Sb., – per analogiam dle ustanovení § 42 odst. 2), zákona č. 218/2003 Sb.. Tedy mladistvý podezřelý musí mít od toho okamžiku, kdy jsou proti jeho osobě vedeny úkony trestního řízení, obhájce. To znamená, že mladistvý, potažmo jeho zákonný zástupce, má právo si zvolit svého obhájce na tzv. plnou moc, v opačném případě, pokud daného zákonného práva mladistvý sám nevyužije, obhájce je mu prostřednictvím žádosti příslušníka PČR, zaslané k příslušnému okresnímu soudu, ustanoven. Dané ustanovení § 42 odst. 2) zákona č. 2018/2003 Sb. připouští provedení úkonů trestního řízení proti mladistvému bez zvoleného, či ustanoveného obhájce pouze v jednom případě, tedy pokud nelze provedení daného úkonu odložit - jedná se o tzv. neodkladný, či neopakovatelný úkon trestního řízení, o kterém nelze daného obhájce, předem řádně vyzkoušet. K pojmu neodkladný či neopakovatelný úkon bychom si měli říci, že dle trestního řádu se jedná o úkony, které nebude možné v provést opětovně, a prodlením by tak mohlo být zmařeno, nebo podstatně ztíženo další prověřování, nebo nenávratně znehodnoceny stopy. Z toho vyplývá, že neodkladným a neopakovatelným úkonem může být především ohledání místa činu, kdy může dojít, v případě, že by nebylo provedeno bezodkladně, k jeho narušení a znehodnocení zde nacházejících se stop. Dále se může jednat například o výslech svědka, který je těžce nemocný a hrozí nebezpečí úmrtí a jeho pozdější výpověď tak nepřipadá v úvahu. V těchto případech by se však daných úkonů měl účastnit soudce příslušného soudu, aby byl daný úkon procesně správný

a platný dle trestního řádu a bylo jej možné dále využít jako důkazu. Vraťme se však krátce ke konání zkráceného přípravného řízení konaného dle ustanovení § 179a odst.1) zákona č. 141/1991 Sb., kde došlo v poslední době, tj. od 01.12. 2014, na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu ke změně. Doposud v praxi platilo pravidlo, že zkrácené přípravné řízení bylo konáno vždy po zjištění pachatele v případě, že trestní sazba odnětí svobody v horní hranici nepřesáhla pět let, bez ohledu na dobu trvání tzv. prověřování dle § 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb. Po zmiňovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu však došlo k úpravě, nutno konstatovat, v souladu s platným trestním řádem. Nově je zkrácené přípravné řízení konáno ve věcech, u nichž horní hranice trestní sazby nepřesáhne pět let a doba prověřování není delší než 3 týdny v odůvodněných případech jeden měsíc. V opačném případě je nezbytné postupovat dle ustanovení § 160 odst. 1) zákona č. 141/1961 Sb..

Je zřejmé, že až na výjimečné případy by s mladistvým neměl být proveden od okamžiku, kdy vznikne důvodné podezření, že se dopustil nějakého trestného činu - provinění, žádný úkon trestního řízení bez přítomnosti jeho ať již zvoleného, nebo ustanoveného obhájce. Dále pak je již ze shora uvedeného zřejmé, že o daných úkonech by měly být dále řádně předem vyrozuměny orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže a rovněž tak zákonní zástupci mladistvého, o čemž by měl být i mladistvý řádně poučen. Vzhledem k tomu, že naše práce pojednává především o úloze Probační a mediační služby, měla by být tato o daném podezření mladistvého ze spáchání provinění včas vyrozuměna, aby v dané věci mohla uplatit veškeré zákonné prostředky k ochraně a pomoci mladistvému, tedy prostředky probace i mediace. V této fázi by již mělo ze strany probační a mediační služby nastoupit výchovné působení na mladistvého podezřelého, aby si tento včas a řádně uvědomil své provinění a především pak, aby bylo co nejvíce sníženo nebezpečí opakování trestné činnosti, tzv. recidiva. Domníváme se, že již v této přípravné fázi trestního řízení, mohou být úspěšně aplikována opatření, jež jednoznačně posílí výchovný vliv na mladistvého a značně tak zjednoduší případné další odklonění - zastavení, nebo přerušování trestního stíhání mladistvého, což si přiblížíme níže. V této souvislosti je již na pravomoci probačního úředníka - či asistenta pamatováno a tento má právo nahlížet do spisového materiálu. V praxi je však postup trochu odlišný. V přípravném řízení se o možném provinění mladistvého zprvu probační a mediační služby nevyrozumívá. Vzhledem k tomu, že o této možnosti, jak víme z vlastních zkušeností, neví

mladistvým, ale ani jeho zákonným zástupcem, úkonů v přípravném řízení se Probační a mediační služba neúčastní téměř vůbec. To je dle našeho názoru chyba, neboť ještě před sdělením obvinění, či podezření by se již mohly minimálně předjednat možnosti podmíněného zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 307 trestního řádu, per analogiam dle ustanovení § 7 zákona č. 218/2003 Sb., kdy jde o tzv. účinnou lítost, nebo dále možnosti dle ustanovení § 309 trestního řádu u tzv. narovnání. K využití těchto ustanovení je dále nezbytné splnění nám již známých dvou, v trestním řádu výslovně uvedených, podmínek a jedné taxativně neuvedené podmínky tj. bezúhonnosti. Víme však, že není stanovena žádná doba, po kterou by se daná nepsaná podmínka bezúhonnosti sledovala a je tedy možné i podmíněné zastavení trestního stíhání mladistvého za využití shora popsaných zákonných ustanovení i v případě, že byl soudně trestně postižen. V takovémto případě se dále státní zástupce přiklání k dalšímu způsobu života mladistvého a rovněž i ke konkrétnímu činu a době od jeho spáchání, za který byl mladistvý soudně postižen. Tedy při využití daných ustanovení by se již v přípravném řízení dle našeho názoru mohla a především měla aktivně zapojit právě Probační a mediační služba a zprostředkovat tak jednání mezi mladistvým a poškozeným směřující k úspěšnému splnění všech těchto podmínek. Toto se však v přípravném řízení neděje a úloha Probační a mediační služby nastává až v okamžiku vydání usnesení o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního řádu, případně podezření dle ustanovení § 179b odst. 3) trestního řádu. Až nyní přímo ukládá příslušný zákon orgánům činným v trestním řízení daná usnesení doručit mimo jiné právě i Probační a mediační službě. Tudíž je zde již nenávratně ztracen čas, který mohl být efektivně využit k předjednání podmínek, za kterých by bylo možné využití daných zákonných ustanovení. Domníváme se tedy, že je nezbytná novelizace příslušného zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů - dále jen zákona o soudnictví ve věcech mládeže, nám již známého zákona č. 218/2003 Sb., kde by tak měla být přímo stanovena povinnost již v přípravném řízení striktně, včas, řádně a prokazatelně vyrozumět a aktivně zapojit Probační a mediační službu.

Po sdělení obvinění, či podezření, tedy orgány trestního řízení dále provádějí úkony dle trestního řádu za účelem shromáždění důkazů k danému provinění, a to jak důkazů sloužících v neprospěch mladistvého, tak ale i důkazů sloužících ve prospěch mladistvého, přesně tak, jak jim to ukládá trestní řád, dle ustanovení § 164 odst. 3). O veškerých

prováděných úkonech tak musejí být včas a předem vyrozumívání : obhájce obviněného, orgány OSPOD a zákonní zástupci, v této souvislosti je nezbytné, abychom si opět všimli, že se zde nezmiňujeme o vyrozumívání orgánů Probační a mediační služby. Tato povinnost, totiž není našim právním řádem orgánům činným v trestním řízení - především PČR, dosud nijak stanovena, tudíž orgány probační a mediační služby se úkonů v přípravném trestním řízení neúčastní. Po doručení usnesení o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního řádu, případně záznamu o sdělení podezření dle ustanovení § 179b odst. 3) trestního řádu, Probační a mediační službě příslušný specializovaný státní úředník, případně asistent, toto zapíše do interního počítačového systému tzv. Lotus Notes. Tuto povinnost k zaslání předmětných usnesení již ukládá orgánům PČR, zákonné ustanovení § 60 zákona č. 218/2003 Sb.. Dále pak v této souvislosti musíme zmínit, že ne vždy musí Probační a mediační služba vstoupit do daného případu. To se děje až na základě odborného zhodnocení konkrétního případu a především osoby mladistvého. Tudíž odborný státní úředník či asistent řádně a svědomitě zváží, zda je v daném případě zcela nezbytné vstoupit do konkrétního případu a zahájit tak nezbytné kroky k probaci. Toto rozhodnutí však není samozřejmě zcela jednoduché a specializovaný státní úředník či asistent tak musím úzce spolupracovat právě s OSPOD a orgány PČR. Rovněž tak se v praxi dále provádí tzv. lustrace mladistvého v probačním rejstříku (zde jsou vedeni mladiství, jež se již v minulosti dopustili nějakého protiprávního jednání). Až na základě důkladného rozboru pak založí státní úředník či asistent tzv. Probační a mediační spis a začne využívat zákonné prostředky k výkonu mediace. Rovněž tak z praxe víme, že dozorující státní zástupce zasílá své písemné stanovisko k danému výkonu probační a mediační služby. Písemné stanovisko však není zcela nezbytné k založení Probačního a mediačního spisu a k zahájení činnosti specializovaného státního úředníka. Toto se však netýká případů, kdy je trestní stíhání proti mladistvému vedeno vazebně, zde jde o složitější proces, při kterém je přímo nezbytná úzká spolupráce dozorujícího státního zástupce a státního úředníka Probační a mediační služby. Zde by měl do daných jednání vstoupit tzv. multidisciplinární tým, jehož úlohu jsme si již objasnili. Ve spolupráci s ostatními složkami na případu ze zákona zainteresovanými (tj. OSPOD, škola, rodina odborná pracoviště a jiná..) vypracuje specializovaný státní úředník, či asistent výslednou zprávu o mladistvém, již zasílá na příslušné státní zastupitelství, potažmo příslušný soud. V této zprávě je dále nezbytné i zvážení uložení případného výchovného opatření

mladistvému. V této souvislosti, tak byly stanoveny podrobné metodiky k zajištění daných typů výchovných opatření, kde jsou uvedeny konkrétní společensky prospěšné činnosti určené výhradně pro mladistvé a je zde i podrobně zpracována oblast týkající se bezpečnosti práce mladistvého při výkonu výchovného opatření. Specializovaný státní úředník či asistent musí být v úzkém styku s konkrétními zařízeními, ve kterých jsou realizovány společensky prospěšné činnosti vykonávané mladistvými. Po dobu výkonu společensky prospěšné činnosti provádí specializovaný státní úředník či asistent pravidelnou kontrolu výkonu činnosti mladistvého a v této souvislosti zakládá tzv. kartu klienta, do které jsou veškeré údaje zaznamenávány.

5.1 Konkrétní případ provinění

V této části se seznámíme se skutečně řešenými proviněními spáchanými mladistvými, tak jak jsou od jejich počátku řešeny ze strany orgánů činných v trestním řízení až po pravomocné rozhodnutí soudu, či po podmíněné zastavení ze strany dozorcího státního zástupce.

Po zjištění podezření, že mohlo dojít ke spáchání daného provinění, či z počátku u neznámých pachatelů k přečinu, nebo zločinu, orgány činné v trestním řízení tedy především PČR, neprodleně dle § 158/3 tr. řádu zahájí úkony trestního řízení. Bez tohoto zahájení úkonů trestního řízení není možné v dané věci konat jakékoli úkony související s trestním řádem a řádným prověřování přijatého oznámení. V případě, že by byly dané úkony prováděny bez zákonem stanoveného zahájení úkonů, byly veškeré provedené úkony nezákonné a v dalším trestním řízení zcela nepoužitelné, jako případný důkaz sloužící k objasnění činu a především k usvědčení osoby pachatele. Níže uvádíme jedno z možných znění daného záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158/3 trestního řádu. Nezbytné je v této souvislosti poukázat na možné odchylky ve znění záznamu o zahájení trestního řízení dle ustanovení § 158 odst. 3) trestního řádu a následně vydaného usnesení o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního řádu. K těmto odchýlkám dochází poměrně často, neboť z následného šetření orgánů PČR může dojít ke zjištění zcela nových skutečností v dané věci odlišných od doby oznámení. Tyto skutečnosti by se však neměly diametrálně lišit. Může jít o drobné úpravy např. ve způsobené škodě, způsobu překonání nějaké překážky, či upřesnění doby spáchání a podobně. V případě, že jsou změny v usnesení dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního řádu

značně odlišné od skutečností uvedených v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, může toto svědčit o neodborné a ne zcela profesionální práci, konkrétního jednice PČR, jež dané oznámení přijímal. Vzhledem k ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb. budou veškeré osobní údaje osob uvedených níže v jednotlivých vzorech protokolů používaných v trestním řízení zcela pozměněny. Rovněž tak budou i pozměna místa, kde k daným činům skutečně došlo, aby nemohlo dojít k případnému spojení konkrétní osoby s daným činem a k porušení zákonných práv jednotlivých osob.

5.1.1 Záznam o zahájení úkonů trestního řízení

„Policie České republiky

Krajské ředitelství policie Pardubického kraje

Územní odbor Pardubice

Obvodní oddělení

Hradecká 1036

534 01 Holice

Holice dne 24.září 2014

Záznam o zahájení úkonů trestního řízení

Podle ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu byly dne 24.09.2014 na základě oznámení od (zde se uvádí konkrétní data, jako jméno, příjmení, případně i datum narození osoby, jež daný skutek oznámila). Tato osoba má zákonné právo být řádně do 1 měsíce od svého oznámení vyrozuměna o provedeném šetření. Tuto dobu je možné s výslovným souhlasem této osob prodloužit do doby ukončení celého šetření, případně se tato osoba může svého práva vzdát úplně a výslovně uvést, že nežádá být vyrozuměna o učiněných opatřeních), “neboť na podkladě zjištěných skutečností je dostatečně odůvodněn závěr, že v době od 22.00 hodin dne 28.10. 2013 do 05.00 hodin dne 29.10.2013 :

mohl být : neznámým pachatelem

spáchán v obci Ředice v ul. U Splavu, čp. 12

přečin **neoprávněné užívání cizí věci** podle ustanovení **§ 207 odst. 1)** trestního zákoníku, tím, že :

dosud nezjištěný pachatel ve shora uvedené době vnikl nezjištěným způsobem do zajištěného osobního automobilu zn. Opel rzv. 1E1425, které bylo zaparkováno na

komunikaci před dome čp. 12 v ulici U Splavu v obci Ředice, a toto neoprávněně užíval, kdy s vozidlem najel 118 km a vždy jej následně vrátil na stejné místo a uzamkl jej, kdy z vozidla nic neodcizil ani jej nepoškodil, čímž způsobil škodu na vyjetém benzínu v hodnotě 291,-Kč,

čímž měla být poškozenému :

V.T. (zde uvedeny přesné nacionály)

Na základě zjištěných skutečností je dostatečně odůvodněn závěr, že došlo ke spáchání přečinu, proto k objasnění této věci byly zahájeny úkony trestního řízení.”

Z této citace záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je zcela patrné, že v době přijetí oznámení nebylo zřejmé, jaký pachatel se daného skutku dopustil. Rovněž tak zde budou níže patrné rozdíly oproti následnému usnesení o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst.1) trestního řádu. Tedy dle věcné a místní příslušnosti byly úkony trestního řízení zahájeny na příslušném obvodním oddělení PČR, oproti tomu usnesení o zahájení trestního stíhání bylo dále zpracováno na oddělení služby kriminální policie a vyšetřování a to po provedení důkladného prověřování, především shromáždění potřebných důkazů. V dané věci je dle výše trestní sazby, jak jsme si již objasnili, sice příslušné konat úkony trestního řízení i obvodní oddělení PČR, nicméně vzhledem k následnému zjištění, že daného přečinu se měli dopustit dvě mladistvé osoby, byla celá věc postoupena na oddělení SKPV k dalším úkonům trestního řízení. V dané věci připadaly v úvahu dva postupy řešení provinění, a to klasický postup spočívajících ve vydání usnesení o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst.1) trestního řádu – sdělení obvinění, případně postup v tzv. zkráceném přípravném řízení dle ustanovení § 179b tr. řádu - tj. vydání záznamu o sdělení podezření. Protože v dané věci bylo dále nezbytné, aby komisař SKPV konal další úkony trestního řízení a forma zkráceného přípravného řízení by tak nebyla, vzhledem k její lhůtě 14-ti kalendářních dní od sdělení podezření k podání obžaloby, příliš reálná, došlo k postupu dle ustanovení § 160 odst.1) trestního řádu. Vzhledem k tomu, že bylo prověřováním zjištěno, že se daného skutku dopustily osoby mladistvé, bylo nezbytné těmto od tohoto okamžiku ustanovit obhájce, případně jim byla dána možnost, aby si ony samy, respektive jejich zákonní zástupci, zvolili obhájce. V daném případě však mladiství, potažmo jejich zákonní zástupci, svého zákonného práva nevyužili, a proto byl oběma mladistvým na základě žádosti komisaře

SKPV, zaslané věcně příslušnému okresnímu soudu, ustanoven obhájce. V dané věci se tedy jedná o důvody nutné obhajoby dle ustanovení § 36 trestního řádu – per analogiam dle ustanovení § 42 odst. 2) zákona č. 218/2003.

Na možnost zvolení si obhájce, jakož i na důvody nutné obhajoby byli mladiství a rovněž i jejich zákonní zástupci, jimž se dané usnesení o zahájení trestního stíhání v souladu s trestním řádem rovněž doručuje, výslovně upozorněni v poučení, které je nedílnou součástí tohoto usnesení. V této souvislosti nesmíme vzhledem k hlavnímu tématu diplomové práce opomenout důležitou skutečnost a tou je, že dané usnesení o zahájení trestního stíhání se tedy již zasílá i Probační a mediační službě, jakož i orgánům sociálně právní ochrany dětí a mládeže. Od tohoto okamžiku do celé věci vstupuje úředník Probační a mediační služby a snaží se za využití zákonných prostředků v dané věci vyjednat dohodu mezi poškozeným a obviněnými, aby mohlo dojít k podmíněčnému zastavení trestního stíhání, viz výše. Zde se již prolínají skutečnosti zmíněné v teoretické části této diplomové práce a to, že Probační a mediační služba, se o proviněných mladistvých dozvídá pozdě, tedy v tomto případě, až v době vydání usnesení o zahájení trestního stíhání a má tak v dané věci již podstatně omezený časový prostor k uplatnění svých zákonných možností. Takovýto postup je však v praxi zcela běžný, základní útvary PČR v době přípravného řízení nijak Probační a mediační službu nevyrozumívají. Mladiství ani jejich zákonní zástupci sami nemají základní právní povědomí o možnosti využití služeb Probační a mediační služby a ani povědomí o možnosti včasného vyřešení daného. Tedy až v této fázi trestního řízení nastává úloha Probační a mediační služby, jež se zapojí do celého procesu a může tak do značné míry ovlivnit výsledek celého trestního řízení. V tomto konkrétním případě byla práce probačního a mediačního úředníka příkladná a jak si ukážeme níže, bylo dané trestní stíhání proti mladistvým příslušným okresním státním zastupitelstvím podmíněně zastaveno a to dle ustanovení § 69 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb., per analogiam dle ustanovení § 307 odst. 1) trestního řádu. Ale to bychom již značně předbíhali, a proto se vraťme k nastínění znění samotného usnesení o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního řádu, ze kterého bude právě patrný rozdíl – posun, od přijetí prvotního oznámení a vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158/3 tr. řádu, kde ještě nebyly známy veškeré nezbytné skutečnosti, jež byly zjištěny až na základě následného prověřování.

5.1.2 Usnesení o zahájení trestního stíhání

„Policie České republiky

Krajské ředitelství policie Pardubického kraje

Územní odbor Pardubice

Oddělení obecní kriminalita SKPV

Hradecká 1036

534 01 Holice

Holice dne 25.srpna. 2013

USNESENÍ

Policejní orgán Územní odbor Pardubice Krajského ředitelství policie Pardubického kraje – pracoviště Holice rozhodl takto :

Podle ustanovení § 160/1 trestního řádu, za použití ustanovení § 6 odst. 1) z. č. 218/2003 Sb. se zahajuje trestní stíhání mladistvého :

A.P. (zde data narození)

a mladistvého

H.F. (zde data narození)

jako obviněných ze spáchání provinění :

neoprávněné užívání cizí věci podle ustanovení § 207 odst. 1) trestního zákoníku, dílem dokonané dílem ukončené ve stádiu **pokusů** podle ustanovení § 21 odst. 1) trestního zákoníku, spáchaných ve formě **spolupachatelství** podle ustanovení § 23 trestního zákoníku.

kterých se měli dopustit tím, že :

oba společně v přesně nezjištěné době dne 28.10.2013 od 23.30 hodin do 29.10. 07.00 hodin a dále pak v přesně nezjištěné době dne 29.10.2013 od 18.00 hodin do 30.10.2013 do 08.00 hodin,” (zde je již patrný rozdíl ve dnech a v časech spáchání, právě oproti záznamu o zahájení úkonů trestního řízení), „za použití nalezeného klíče otevřeli osobní motorové vozidlo zn. Opel rzv. 4E72285, které bylo zaparkováno na pozemní komunikaci v obci Ředice, v ulici U Splavu, před domem čp. 12, vnikli do tohoto motorového vozidla, které následně v obou případech neoprávněně užívali jízdou po přesně nezjištěných pozemních

komunikacích v obci Ředice, přičemž s tímto motorovým vozidlem ujeli celkem 118 km, a poté toto vozidlo vrátili zpět na stejné místo, kde jej opět uzamkli a z místa odešli, čímž způsobili škodu na spotřebovaném benzínu oprávněnému majiteli daného vozidla V.T. (zde uvedena přesná data narození a bydliště), v celkové hodnotě 291,- Kč, dále pak se opět společně , dne 31.10. 2013 v době od 00.30 hodin do 00.47 hodin, pokusili neoprávněně, jízdu po pozemních komunikacích užit shora uvedené motorové vozidlo zn. Opel, které bylo zaparkováno na pozemní komunikaci v řadě stojících motorových vozidel, v obci Ředice v ul. U Splavu 12, a to tak, že toto motorové vozidlo střídavým vytlačováním vpřed a vzad vytlačili z řady stojících vozidel, což se jim však nepodařilo, načež vozidlo opět uzamkli a z místa odcházeli pryč, přičemž je bezprostředně poté i s klíčky od daného motorového vozidla zadržela hlídka Policie České republiky, tímto svým jednáním se tedy pokusili neoprávněně užit uvedené motorové vozidlo zn. Opel, patřící shora uvedenému oprávněnému majiteli V.T.“

Pokud porovnáme obě výrokové části, tedy výrokovou část uvedenou v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení a výrokovou část uvedenou v usnesení o zahájení trestního stíhání, je zde již zcela patrný rozdíl jak v samotném popisu skutku, tak i v právní kvalifikaci. Toto je způsobeno důkladným prověřováním, šetřením, výslechy podezřelých mladistvých a dalších svědků a shromažďováním a vyhodnocováním zajištěných důkazů.

Rovněž tak je z daného popisu skutku patrné, že v usnesení dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního. řádu je nezbytné daný skutek popsat obsáhleji a důkladněji, tak aby obvinění jasně věděli z čeho je OČTR obviňují, tedy aby znali skutkovou podstatu svého provinění. Po daném popisu skutku musí dále usnesení o zahájení trestního stíhání obsahovat odůvodnění a poučení. Odůvodnění je podrobný výčet úkonů trestního řízení a shromážděných důkazů, na jejichž základě dospěl policejní orgán k jeho vydání. Toto odůvodnění musí být rovněž podrobné a obsáhlé a musí v něm být uvedeny veškeré důkazy, které byly ve spisovém materiálu OČTR shromážděny. V samotném závěru daného usnesení o zahájení úkonů trestního řízení pak v žádném případě nesmí chybět zákonné poučení. Toto zákonné poučení se týká jak možnosti mladistvého, v našem případě spíše jeho zákonného zástupce, podat do tří dnů od obdržení daného usnesení proti tomuto stížnost a to u policejního orgánu, který samotné usnesení o zahájení trestního

stíhání vydal. Tuto stížnost je možné podat osobně, či prostřednictvím poštou zaslaného dopisu, kdy rozhodujícím pro počítání zákonné lhůty je datum podání takovéto stížnosti, nikoli její napsání, či doručení předmětnému policejnímu orgánu. Podaná stížnost nemá odkladný účinek, což znamená, že i po jejím podání se stav mladistvého obviněného nemění a je i nadále trestně stíhán pro provinění uvedené v usnesení dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního řádu. Dále zde musí být výslovně uvedeno poučení mladistvého o důvodech nutné obhajoby dle ustanovení § 42 odst. 2) zákona č. 218/2003 Sb., tedy musí zde být uvedeno, že mladistvý musí mít svého obhájce již od okamžiku, kdy jsou proti němu vedeny úkony trestního řízení. Zde je rovněž patrné menší úskalí trestního řízení, neboť až nyní se mladistvému dostává řádného a především prokazatelného zákonného poučení o jeho právu. Do této doby to bylo spíše na uvážení policejního orgánu, jak známe z praxe, i když toto je v rozporu s platným trestním řádem. Z praxe rovněž víme, že základní orgány policie, kterými jsou především jednotlivá obvodní oddělení, ne příliš důsledně dodržují ustanovení trestního řádu o poučení mladistvého a potažmo tak především ustanovování obhájce mladistvému podezřelému již v přípravném řízení. Toto je způsobeno značným tlakem vrcholných představitelů PČR na rychlou a vysokou objasňenost. Mladistvý sám při projednávání daného provinění základním útvarem, kde není zastoupen obhájcem, v mnohých případech ani pracovníkem OSPOD, či rodičem, spíše dané provinění snáze sám přiznává. Nicméně takto provedený úkon trestního řízení je nezákonný a nemůže být k němu v dalším průběhu trestního řízení přihlíženo. Zde nastávají sekundární problémy v době, kdy vyšetřovatel PČR SKPV může poradit mladistvému, v souladu s jeho zákonnými právy, ustanovení obhájce, který mladistvému v případě, že ve spisovém materiálu není dostatek důkazů, může poradit, aby tento využil svého zákonného práva a k věci odmítl vypovídat. Tímto se důkazní situace, ve většině případů založená pouze na předchozím doznání trestné činnosti mladistvým, značně komplikuje. V mnohých případech, pak dochází i ke zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání a zastavení trestního stíhání mladistvého pro nedostatek důkazů, neboť provedenými úkony trestního řízení nebyly získány žádné jiné zákonné důkazy, jež by opravňovaly k postupu dle ustanovení § 160 odst. 1) trestního řádu. Bylo by tedy dle našeho názoru zapotřebí důsledného dodržování trestního řádu a práv mladistvých, jakož i odborného proškolení policistů základních organizačních článků PČR o nutnosti striktního dodržování příslušného zákonného ustanovení.

Nyní se však vraťme k dalším zákonným poučením, jež by měla být uvedena na usnesení dle ustanovení § 160 odst.1) trestního řádu, o kterých by měl být mladistvý v době doručení řádně poučen. Je zde nezbytné mladistvého rovněž poučit dle ustanovení § 44 odst. 2) trestního řádu o tom, že v případě, že si sám nezvolí obhájce, a nebude mu ani zvolen jeho zákonným zástupcem, mohou mu tohoto obhájce, a co je důležité i proti jeho vůli, zvolit osoby v tzv. příbuzní v pokolení přímém. Do těchto osob se zahrnují, sourozenci, osvojitelé, manžel, druh. Rovněž musí být mladistvý poučen o tom, že v případě, pokud si obhájce nezvolí sám, nebo mu jej nezvolí jeho zákonní zástupci, případně jeho příbuzní v pokolení přímém, viz. výše, bude mu daný obhájce z důvodů nutné obhajoby dle ustanovení § 42 odst.2) zákona č. 218/2003 Sb. ustanoven příslušným soudem. V usnesení o zahájení trestního stíhání se tak mladistvému stanoví nezbytně nutná doba, která však není nikde v zákoně blíže uvedena k tomu, aby si sám mohl zvolit obhájce. V případě že k tomto ve stanovený termín, určený zcela výhradně komisařem, PČR, nedojde, podá komisař PČR žádost o ustanovení obhájce mladistvému k příslušnému soudu. Dále je zde nezbytné poučení mladistvého ohledně možnosti jeho zákonného zástupce, za jeho osobu podávat návrhy, žádosti či opravné prostředky a to v souladu s ustanovením § 34 odst. 1) ve spojení s ustanovením § 43 odst. 1) zákona č. 218/2003 Sb.. V poslední řadě, zde musí být zmíněna i zákonná oprávnění samotných orgánů OSPOD, které jsou rovněž oprávněny za mladistvého podat opravný prostředek a to opět i proti jeho vůli dle ustanovení § 72 odst. 1) zákon č. 218/2003 Sb. Je patrné, že ve výčtu shora uvedených zákonných práv mladistvého uváděných v usnesení o zahájení trestního stíhání zcela chybí poučení o možnosti podmíněného zastavení trestního stíhání za využití buď ustanovení § 307 trestního řádu, či narovnání za využití ustanovení § 309 trestního řádu. Toto je vzhledem ke stěžejnímu tématu naší práce podnětné, neboť ve využití těchto zákonných oprávnění mu mohu právě značně pomoci orgány Probační a mediační služby. Domníváme se tedy, že by bylo na místě dané poučení zákonně zapracovat přímo do nezbytných poučení výslovně uvedených usnesení o zahájení trestního stíhání. Mladistvý by tak již v době, kdy se dozví, že je trestně stíhán, úplný přehled o svých právech a tato tak mohl plně využít.

Vraťme se však ke shora popsanému provinění. Zde se tedy aktivně zapojily orgány Probační a mediační služby, zapracovaly zcela bezchybně a zprostředkovaly mezi mladistvými obviněnými a poškozenými dohodu. Tato dohoda spočívala v písemné

omluvě za shora uvedené provinění a především pak v uhrazení způsobené škody. Na základě těchto skutečností byly v dané věci naplněny zákonem předepsané znaky pro využití ustanovení § 307 odst. 1) trestního řádu per analogiam dle ustanovení § 7 zákona č. 218/2003 Sb., tedy podmínky nezbytné pro možné využití podmíněného zastavení trestního stíhání obou mladistvých. Z praxe je ale nezbytné zmínit, že pokud je obviněných více, nastávají v případě možnosti využití daného ustanovení o podmíněném zastavení trestního stíhání, mnohdy problémy, když mezi obviněnými nedojde k vzájemné dohodě o podílu jich samotných na způsobené škodě a potažmo k dohodě a především k uhrazení celé výše způsobené škody. Z praxe je nám známo mnoho případů, kdy nedošlo mezi spoluobviněnými ke vzájemné dohodě o uhrazení celé způsobené škody, ale pouze k dohodě mezi jedním obviněným a poškozenými osobami a k následnému uhrazení např. jen poloviční výše způsobené škody. Toto je překážkou pro využití ustanovení § 307 odst. 1) trestního řádu, neboť v případě, že je daný skutek spáchán společným jednáním více osob, je nezbytné, aby obě tyto osoby učinili s poškozenými společně dohodu a nahradili celou škodu. V opačném případě nelze jednoho obviněného vyloučit a proti tomuto trestní stíhání podmíněně zastavit a proti druhému obviněnému jej i nadále vést. Toto však může dále v projednávání před příslušným soudem zohlednit soudce při výměře trestu. V našem konkrétním případě však došlo k vzájemné dohodě mezi spoluobviněnými, tedy spíše k vzájemné dohodě mezi jejich zákonnými zástupci a tudíž nic nebránilo tomu, aby komisař PČR podal k Okresnímu státnímu zastupitelství v Pardubicích návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání shora uvedených mladistvých. Tento návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání byl ze strany Okresního státního zastupitelství v Pardubicích akceptován a tímto Okresním státním zastupitelstvím bylo vydáno usnesení o podmíněném zastavení, a to v souladu s ustanovením § 307 odst. 1) trestního řádu, tedy vzhledem ke spáchání skutku mladistvými, per analogiam dle § 69 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb. Mladistvým byla dále, v souladu s trestním řádem, Okresní státní zástupkyní uložena, dle ustanovení § 307 odst. 2) trestního řádu, zkušební doba v délce osmi měsíců. Dále pak bylo plně využito dalšího ustanovení zákona č. 218/2003 Sb., a to konkrétně ustanovení § 18 odst. 1), a oběma mladistvým byla uložena výchovná povinnost - výchovné opatření spočívající v bezplatném vykonání společensky prospěšné činnosti ve výměře 30 hodin a to v konkrétním zařízení. S tímto výchovným opatřením museli samozřejmě, jak jsme si již vysvětlili výše, oba mladiství

výslovně souhlasit a o tomto podepsali u Okresního státního zastupitelství v Pardubicích svůj písemný souhlas. Dále je nezbytné zmínit, že danou společensky prospěšnou činnost o výměře 30 hodin musejí oba mladiství vykonat do konce zkušební doby v opačném případě by bylo opětovně započato v jejich trestním stíhání a celá věc by byla předána k projednání k příslušnému soudu.

V dané věci bylo dále státním zástupcem Okresního státního zastupitelství v Pardubicích využito institutu Probační a mediační služby, kterému bylo uloženo provádět nad výkonem shora uvedené výchovné povinnosti dohled. Toto usnesení Okresního státního zástupce bylo i řádně zdůvodněno, bylo zde mimo jiné výslovně uvedeno, že k podmíněnému zastavení trestního stíhání obou mladistvých bylo přistoupeno, neboť obvinění se k danému jednání doznali, svého jednání dále litovali, v neposlední řadě se sami omluvili poškozenému a s přispěním svých zákonných zástupců - rodičů, nahradili způsobenou škodu. Toto rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání bylo okresním státním zástupcem dále odůvodněno tak, že tito mladiství dosud vedli řádný život, což znamená, že s nimi nebyly žádné výchovné ani studijní problémy a ani nebyli dosud nijak soudně trestáni. O dané skutečnosti mohl okresní státní zástupce opřít své rozhodnutí, neboť podklady o těchto okolnostech mu byly písemně poskytnuty na základě žádosti komisaře PČR orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže, jež v dané věci provedly řádné šetření, a to jak v rodinném prostředí, tak i na školách, které tito mladiství navštěvovali.

Usnesení okresního státního zástupce musí samozřejmě obsahovat i zákonná poučení mladistvých o jejich právech v souvislosti s tímto podmíněným zastavením trestního stíhání. Kdy je zde zejména nezbytné mladistvé výslovně poučit o tom, že proti danému usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání je přípustná stížnost, která však oproti stížnosti proti usnesení dle § 160 odst. 1) trestního řádu má odkladný účinek. Což tedy znamená, že v případě podání dané stížnosti, není usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání pravomocné a vykonatelné. O dané stížnosti by již ale nerozhodovalo Okresní státní zastupitelství, jež dané usnesení vydávalo, nýbrž dozorující Krajské státní zastupitelství. Dále je v daném poučení nutno zmínit od jaké doby se počítá začátek uložené zkušební doby, což je od nabytí právní moci daného usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Nezbytné je mladistvé poučit i o tom, že kdykoli, v samotném průběhu zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání může tento vzít zpět svůj

souhlas s uložením výchovného opatření až do doby jeho pravomocného skončení. V případě, že takto mladistvý učiní, zaniká výkon výchovné povinnosti a dle ustanovení § 15 odst. 3) zákona č. 218/2003 Sb. Mladistvého je nutné poučit i o tom, že pokud je řádné splnění uloženého výchovného opatření pro mladistvého nemožné, je státní zástupce, který jej uložil povinen jej zcela zrušit, případně změnit a to dle ustanovení § 15 odst. 5) zákona č. 218/2003 Sb..

V našem konkrétním případě, došlo k řádnému splnění všech stanovených podmínek podmíněného zastavení trestního stíhání mladistvých. Kdy na základě opatřeného opisu z evidence rejstříku trestů obou mladistvých a především pak z podané zprávy Probační a Mediační služby o výkonu řádného dohledu a osvědčení se obou mladistvých, bylo dne 22.12. 2014, ze strany Okresního státní zastupitelství v Pardubicích, vydáno dle § 308 odst. 1) věty první trestního řádu, vydáno Usnesení o tzv. **Osvědčení**. Toto usnesení o osvědčení se, bylo i řádně odůvodněno a to tak, že oba mladiství, řádně a bezplatně vykonali uložené výchovné opatření - výchovnou povinnost, a to v době určené státním zástupcem, dále pak ve stanové zkušební době nebyli soudně trestáni, ani projednáváni pro žádné přestupkové jednání. Na základě těchto skutečností je možno na oba mladistvé i nadále hledět jako na soudně netrestané, tzv. bezúhonné občany. Nutností je zmínit i tu skutečnost, že proti danému usnesení o osvědčení se, je možné podat v zákonné lhůtě tři dnů od jeho doručení, stížnost, jež má odkladný účinek. Předmětná stížnost se případně podává k příslušnému Okresnímu státnímu zastupitelství, jež dané usnesení vydalo, avšak o této stížnosti, by již dále rozhodovalo Krajské státní zastupitelství. Ze strany mladistvých, ani jejich zákonných zástupců nedošlo k žádnému podání stížnosti proti usnesení o osvědčení se a proto došlo k řádnému nabytí jeho právní moci a to dnem 30.12. 2014.

6 . Výzkum - dotazníkové šetření

Vzhledem k tomu, že bylo nezbytné ověřit shora popsané skutečnosti za účelem potvrzení či vyvrácení předem stanovené, níže uvedené, hypotézy o nízké povědomosti mladistvých o Probační a mediační službě jako takové a o jejich zákonných oprávněních, byla k tomuto účelu využita metoda dotazníku. Cílem výzkumné části diplomové práce je zjistit, zda mladiství, pro naše účely žáci základních a střední škol ve věku 14 – 18 let, jsou dostatečně informováni o svých právech a povinnostech v případě, že se sami dopustí protiprávního jednání - provinění a zda tito žáci mají základní povědomost o činnosti Probační a mediační služby. Za tímto účelem byl tedy vypracován níže uvedený dotazník, který byl se souhlasem ředitelů jednotlivých škol předložen jak nezletilým, tak mladistvým žákům základních škol a školy střední. Výzkum formou dotazníku byl zvolen proto, že jeho prostřednictvím lze v relativně krátkém časovém úseku získat relevantní informace od poměrně velkého počtu respondentů. Při sestavování dotazníku používáme kombinaci jak otevřených, tak i uzavřených otázek. Na úvod byli žáci škol v dotazníku řádně seznámeni s obsahem dotazníku a byli požádáni o jeho svědomité vyplnění s tím, že výsledky budou sloužit pro studijní účely, kdy výsledky získané tímto průzkumem budou dále zahrnuty do závěrů samotné diplomové práce. Na základě těchto skutečností, byl dotazník vyplněn celkem 104 osobami, různého věku, pohlaví, vzdělání, sociálního a rodinného zázemí a bydliště (myšleno zda tito žijí ve městě, či na venkově).

6.1. Hypotéza

Na základě vlastních zkušeností se stěžejním tématem diplomové práce byla tedy stanovena tato hypotéza: *„Předpokládáme, že mladiství (pro naše účely žáci základních a středních škol ve věku 14 – 18 let), nejsou dostatečně informováni o svých právech a povinnostech v případě spáchání provinění. Sami nemají dostatečné znalosti a povědomí o výkonu a oprávněních Probační a mediační služby v trestním řízení. Dále se domníváme, že tato nedostatečná informovanost je zapříčiněna absencí kvalitních a relevantních informací, jež mají k dispozici samotní vyučující, jakož je zapříčiněna i nedostatečnou, v mnohých případech téměř nulovou, spoluprací mezi OČTŘ, PMS na straně jedné a vzdělávacími institucemi, na straně druhé“.*

6.2 Úvod dotazníku

Dobrý den,

nejprve bych Vám chtěl přiblížit obsah, účel a význam vypracování daného dotazníku, taky, abyste lépe pochopili jeho smysl. Řádným a pravdivým vyplněním níže uvedeného dotazníku přispějete k objasnění povědomosti mladistvých o jejich právech v případě, že se dopustí spáchání protiprávního jednání, tedy jednání, jež je naší společností považováno za škodlivé. Dále pak nemalou měrou přispějete ke stanovení dalšího postupu, který by mohl vést k případné změně a nápravě ohledně zlepšení povědomosti mladistvých o právním řádu naší republiky a především jejich právech samotných. Daný dotazník Vám umožní zamyslet se nad Vašimi znalostmi a případně i vlastními zkušenostmi, jak v jednání s Probační a mediační službou, tak i s Policií České republiky. Pomůže Vám uvědomit si Vaše práva, ale i povinnosti v případě, že se dopustíte nějakého protiprávního jednání a objasní Vám úlohu Probační a mediační služby, která by Vám v daném okamžiku spáchání provinění - protiprávního jednání měla podat pomocnou ruku. Výsledky daného dotazníku budou dále pečlivě vyhodnoceny a zpracovány, aby z nich mohl být učiněn relevantní - pravdivý závěr s návrhem na provedení změny vedoucí ke zlepšení povědomosti mladistvých ve věci trestního řízení a úlohy Probační a mediační služby.

Dotazník je zcela anonymní. Vy, jako dotazovaní, označujete pouze jednu odpověď, o které víte, že je správná, případně o které se domníváte, že je dle Vašich znalostí a zkušeností správná. *Odpověď prosím označte zakroužkováním příslušného písmena u odpovědi.* Prosím Vás tedy o řádné a svědomité vyplnění všech otázek v dotazníku .

Tímto bych Vám chtěl předem velmi poděkovat za Váš čas strávený při vyplňování dotazníku.

6.2.1 Jednotlivé otázky dotazníkového šetření

1) Jaký je Váš věk?

a) 14 – 15 let

b) 16 – 17 let

c) jinýZde případně doplňte Váš přesný věk

2) Jakého jste pohlaví?

a) Muž

b) Žena

3) Jaké vzdělávací zařízení navštěvujete?

a) Základní školu

b) Střední školu

c) Jiné..... Zde případně vypište jaké

4) Kde se Vaše vzdělávací zařízení nachází?

a) Na venkově

b) Ve městě

5) Kolik máte sourozenců?

a) Žádného

b) 1 – 2

c) Více..... Zde prosím vypište počet

6) Víte co je protiprávní jednání?

a) Ano

b) Ne

7) Dopustili jste se někdy protiprávního jednání?

a) Ano

b) Ne

c) Nevím

8) Znáte pojem nezletilý?

a) Ano

b) Ne

9) Znáte pojem mladistvý?

a) Ano

b) Ne

10) Znáte pojem zletilý?

a) Ano

b) Ne

11) Do jaké skupiny byste se sami zařadili?

- a) Nezletilý
- b) Mladistvý
- c) Zletilý

12) Setkali jste se již někdy s pojmem Probační a mediační služba ČR?

- a) Ano
- b) Ne

13) Myslíte si, že Probační a mediační služba je na Vaší straně?

- a) Ano
- a) Ne

14) Máte osobní zkušenost s Probační a mediační službou ? V případě, že ano, uveďte prosím stručně jakou?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

15) Může Vám být , dle Vašeho názoru, Probační a mediační služba nějak nápomocna?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

16) Máte již nějakou zkušenost s Policií České republiky? V případě, že ano, uveďte prosím stručně jakou?

- a) Ano
- b) Ne

17) Účastnili jste se již nějakého výslechu či jiného úkonu na policii České republiky?

- a) Ano
- b) Ne

18) Může Vám, dle Vašeho názoru, Probační a mediační služba pomoci při spáchání protiprávního jednání?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

19) Domníváte se, že Probační a mediační služba může zmírnit případný trest, jenž Vám hrozí za spáchání protiprávního jednání?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

20) Může dle Vašeho názoru jednat Probační a mediační služba s poškozeným Vaším jménem a ve Vašem zájmu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

21) Myslíte si, že může Probační a mediační služba pomoci při spáchání protiprávního jednání i dospělé – zletilé osobě?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

22) Znáte nějaká zákonná oprávnění, jimiž disponuje Probační a mediační služba v trestním řízení ? V případě, že ano, uveďte prosím stručně jaká?

- a) Ano
- b) Ne

6.2.2 Vyhodnocení dotazníku – analýza výsledků

Na základě řádně vyplněných dotazníků, jež byly se souhlasem paní ředitelky Mgr. Lady Morávkové vyplněny žáky Základní školy v Dašicích, dále se souhlasem pana ředitele Mgr. Ladislava Januše vyplněny žáky Základní školy v Moravech a se souhlasem paní ředitelky Ing. Ireny Andrové vyplněny žáky Středního odborného učiliště v Čáslavi, bylo provedeno jejich vyhodnocení. Na položené otázky odpovídalo celkem 104 respondentů z toho 47 nezletilých a mladistvých žáků ze základních škol v Dašicích a Moravanech a 57 mladistvých a zletilých žáků ze středního odborného učiliště v Čáslavi. Výsledky dotazníkového šetření přispěly k přiblížení povědomosti nezletilých a mladistvých o jejich právech a povinnostech v případě spáchání provinění a dále pak k objasnění jejich povědomosti o úloze a zákonných oprávněních Probační a mediační služby v trestním řízení vedeném proti mladistvým, čímž byl splněn cíl samotného

dotazníkového šetření. Po stanovení hypotézy byly dle znalostí a zkušeností se zkoumanou problematikou sestaveny otázky samotného dotazníku.

Následně jsme provedli samotné dotazníkové šetření, abychom tuto předem stanovenou hypotézu buď potvrdili, nebo naopak vyvrátili.

Provedeným vyhodnocením dotazníků, vyplněných žáky základních škol a středního odborného učiliště, byla tedy potvrzena naše předem stanovená hypotéza, bylo tedy jednoznačně potvrzeno a zjištěnými daty podloženo a prokázáno, že nezletilí a mladiství, mají pouze velmi nepatrné a velmi omezené povědomí o činnosti Probační a mediační služby jako takové (*s daným pojmem se setkalo pouze 16,3 % ze všech dotázaných respondentů*). Konkrétní zákonné oprávnění Probační a mediační služby znají pouze 2 dotazovaní, (*což tedy činí pouhých 1.9 % ze všech dotazovaných respondentů*). Bylo potvrzeno, že nezletilí, jakož i mladiství, již sami mají nějaké osobní zkušenosti s PČR a potažmo tak s protiprávním jednáním (*danou zkušenost má již 23,1 % ze všech dotázaných respondentů*). V případě, že by nezletilí či mladiství již předem měli alespoň nějaké základní povědomí o Probační a mediační službě, jejich zákonných oprávněních, mohli tak lépe využít svých zákonných práv a usnadnit si tak projednávání svého protiprávního jednání před orgány činnými v trestním řízení. V této souvislosti je nezbytné, abychom se zmínili o jedné zajímavosti, jež byla zjištěna na základě vyplnění shora uvedeného dotazníku. Při vyhodnocení získaných dat bylo totiž zjištěno, že ve věkové skupině 18+ je povědomost o zákonných oprávněních Probační a mediační služby zcela nulová, tedy žádný z dotazovaných respondentů ve věku 18 + (*celkem dotázáno 21 respondentů v tomto věku*) nevedl, že by znal nějaké konkrétní zákonné oprávnění, jímž disponuje Probační a mediační služba. Na druhou stranu je však nezbytné podotknout, že povědomí mladistvých a nezletilých o samotných pojmech „mladistvý, nezletilý, zletilý“, je poměrně na vysoké úrovni (*povědomí o těchto pojmech a jejich významu má celkem 84,6 % ze všech dotázaných respondentů*), sami respondenti se tak i správně zařadili do příslušné skupiny dle svého věku. Nicméně s podstatně horšími výsledky dopadlo povědomí mladistvých a nezletilých o termínu protiprávní jednání (*tento pojem je znám pouze 46,2 % ze všech dotázaných respondentů*).

Po řádném vyhodnocení získaných dat je nutné konstatovat, že je zcela jednoznačně nezbytné zásadním způsobem změnit celý systém prevence, vzdělávání a výchovy nezletilých a mladistvých a to co se týká jejich povědomosti o jejich zákonných

povinnostech, právech a oprávněních v případě, že se tito dopustí protiprávního jednání - provinění. V dané věci navrhujeme především zvýšení preventivní a osvětové činnosti a to jak se strany PČR, tak především ze strany Probační a mediační služby. Je nezbytné, aby se obě tyto složky společně více zaměřily na vzdělávání a osvětovou činnost nezletilých a mladistvých, a to již na základních školách, potažmo tak na prohlubování těchto znalostí na středních školách. Danou situaci navrhujeme dále řešit prostřednictvím případné, ať již legislativní či alespoň tzv. rezortové změny systému vzdělávání, aby došlo k řádnému, včasnému a úplnému předání všech relevantních informací a to nejen o Probační a mediační službě, ale především o zvýšení povědomosti mladistvých o jejich zákonných právech a povinnostech v průběhu trestního řízení. Za tímto účelem navrhujeme oslovení většího počtu pedagogů, jakož i dalších odborných pracovníků, jako jsou např. psychologové, kteří mají zkušenosti s mládeží, aby tito sami iniciovali a především odborně připravili některou ze shora zmiňovaných změn, tedy buď změnu celkovou legislativní, či alespoň změnu rezortovou v oblasti školství. Uvědomme si, na základě shora objasněných skutečností o vedení přípravného trestního řízení na základních útvarech PČR, že mladiství jsou v mnohých případech, právě v důsledku nevědomosti zbytečně vystavováni stresovým situacím, při nichž nejsou dodržována tato jejich zákonná práva.

7 . Tabulka a grafy hodnot zjištěných dotazníkovým šetřením

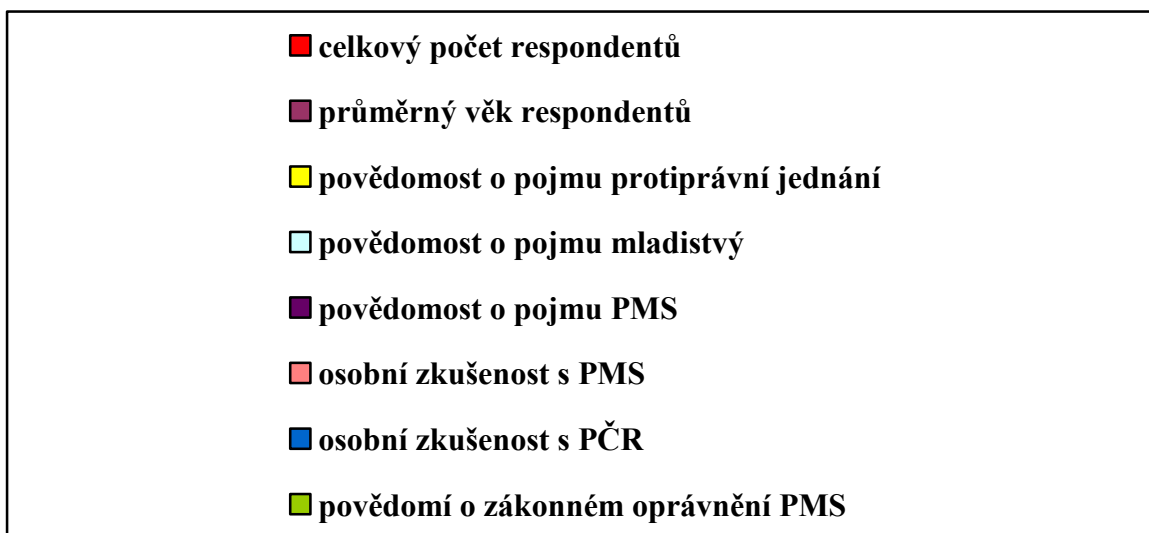
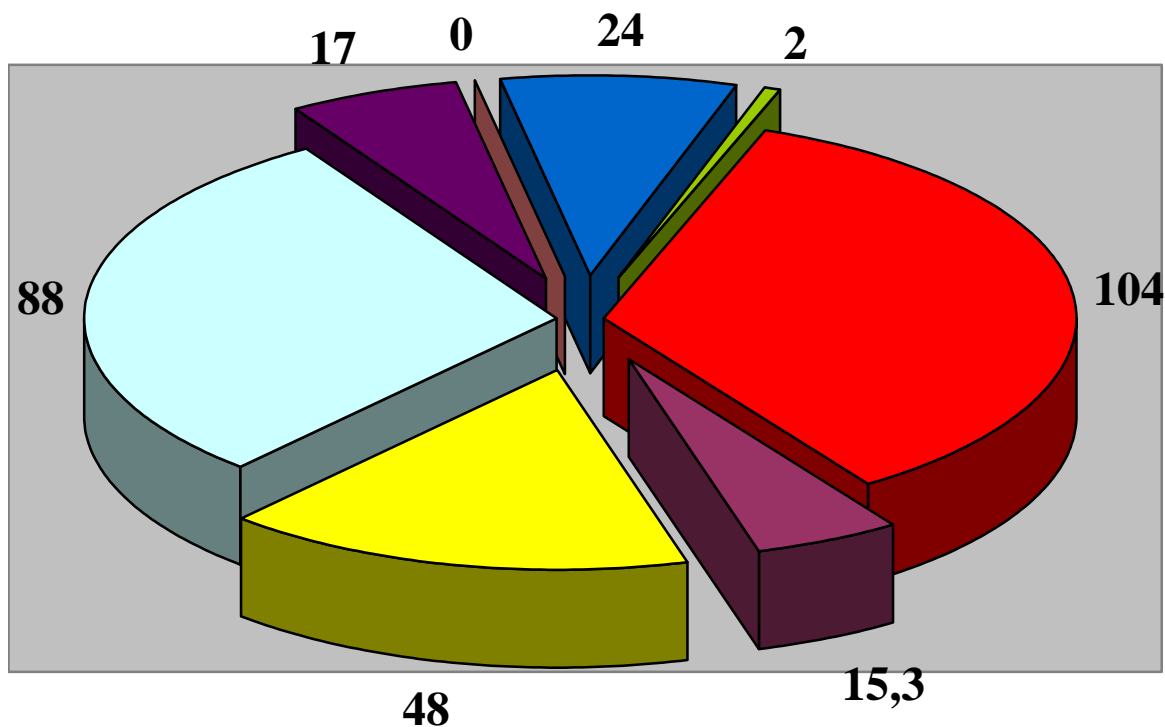
Tab.č. 1 - Vyhodnocení dotazníku

	Základní škola Dašice	Základní škola Moravany	Střední odborné učiliště Čáslav	Celkem
<i>Celkový počet respondentů</i>	25	22	57	104
<i>Průměrný věk respondentů (v letech)</i>	14,4	14,4	17,2	15,3
<i>Počet respondentů s povědomostí o pojmu protiprávního jednání</i>	9	8	31	48
<i>Počet respondentů s povědomostí o pojmu mladistvý</i>	24	18	46	88
<i>Počet respondentů, jež mají povědomí o pojmu Probační mediační služba</i>	1	0	16	17
<i>Počet respondentů mající osobní zkušenost s probační a mediační službou</i>	0	0	0	0
<i>Počet respondentů mající osobní zkušenost s PČR</i>	8	5	11	24
<i>Počet respondentů mající povědomí o nějakém zákonném oprávnění probační mediační služby</i>	1	0	1	2

*sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování

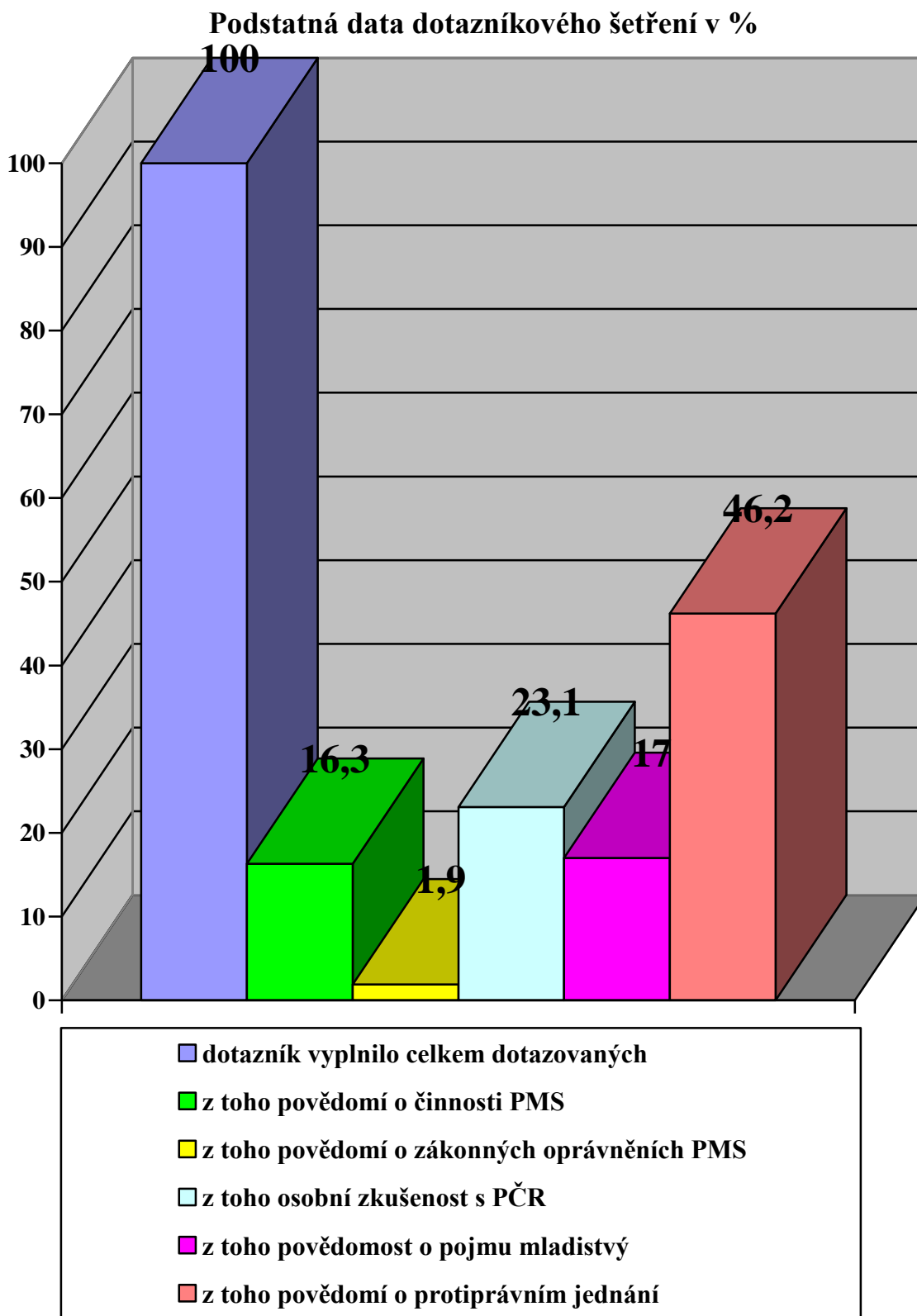
Graf.č.1

Veškerá data dotazníkového šetření

* sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování

Graf č. 2

*sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování

8. Přiblížení počtu provinění páchaných mladistvými

Abychom si mohli lépe představit a uvědomit závažnost potvrzení naší předem stanovené hypotézy, tedy závažnost skutečností zjištěných při prováděném dotazníkovém šetření, je dále naprosto nezbytné si přiblížit celkový počet provinění páchaných mladistvými a to alespoň v jednom vybraném kraji. Pro snadnější představu jsme tedy v této souvislosti provedli šetření, sběr a vyhodnocení dat získaných z evidencí PČR Krajského ředitelství Pardubického kraje Územního odboru Pardubice Oddělení SKPV Pardubice. Zde byla sledována podstatná data za období roku 2013 a roku 2014, jež se týkají počtu provinění spáchaných mladistvými v územní působnosti Okresního ředitelství Policie České republiky Územního odboru Pardubice Oddělení SKPV OOK, v porovnání s celkovým počtem všech trestných činů, jež byly spáchány v celém tomto námi vybraném územním obvodu PČR, a to za sledovaná období. Získaná data byla řádně vyhodnocena, sestavena do tabulek a pro lepší představu graficky znázorněna. Ze získaných dat je patrné, že počet provinění páchaných mladistvými není zanedbatelný, proto je nezbytné věnovat tomuto škodlivému jevu zvýšenou pozornost. Jak již víme, trestná činnost páchaná mladistvými se v poslední době stává stále více závažnějším problémem naší společnosti, neboť dochází s menšími či většími výkyvy k jejímu stálému nárůstu. Uvědomme si, že řešení tohoto patologického jevu naší společnosti není vůbec jednoduché a do budoucna bude zcela jistě vyžadovat zvýšené úsilí všech zúčastněných stran, tedy nejen společnosti – potažmo i moci zákonodárné ve smyslu změny právní úpravy spočívající v posunu trestní odpovědnosti, čímž jsme se již zabývali výše, ale především změny přístupu rodiny, školy a nejbližšího výchovného prostředí naší společnosti. Je proto nezbytné na děti (mladistvé), v tomto směru působit již od jejich útlého dětství, aby samy již v počátcích svého osobnostního vývoje byly schopny rozpoznat a správně vyhodnotit různé životní situace a tyto pak uměly i správně řešit, aby nedošlo k protiprávnímu jednání. Nejdůležitějším krokem k možné nápravě je především včasné uvědomění si tohoto patologického problému, k čemuž právě dopomáhá tato diplomová práce a data, jež byla získána při prováděných šetřeních, jako je například dotazníkové, statistické šetření a především pak uvědomění si tohoto patologického problému na základě podnětných výstupů takto provedeného výzkumu. Na závěr je dobré podotknout, že působení na děti při jejich

osobnostním vývoji není zapotřebí jen v souvislosti s trestnou činností, ale i v souvislosti s jejich celkovým chováním k druhým lidem.

8.1 Tabulky a grafy trestné činnosti

Tab. č. 2

Porovnání počtu provinění v I. a II. pololetí let 2013 a 2014

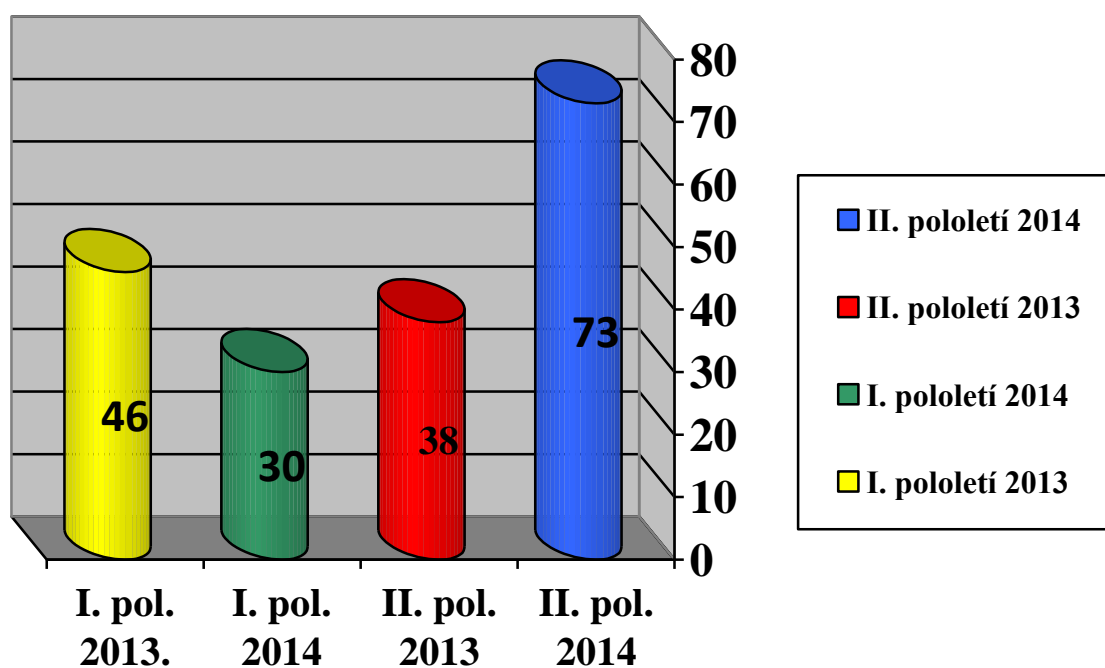
	rok 2013	rok 2014
I. pololetí	46	30
II. pololetí	38	73

*sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování

V této tabulce je patrný mírný pokles spáchaných provinění v I. pololetí roku 2014, oproti I. pololetí roku 2013, nicméně tento pokles byl následně zcela smazán podstatným nárůstem spáchaných provinění ve II. pololetí roku 2014, oproti II. pololetí roku 2013 a to celkem o 35. Opět je zde na základě zjištěných a vyhodnocených dat potvrzena naše předem stanovená hypotéza o neustálém nárůstu provinění spáchaných mladistvými a nutnosti naléhavého řešení daného problému.

Graf č. 3

Počet provinění v letech 2013 a 2014

*sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování

Tab. Č. 3

Celkový počet provinění k celkové t.č. v letech 2013 a 2014

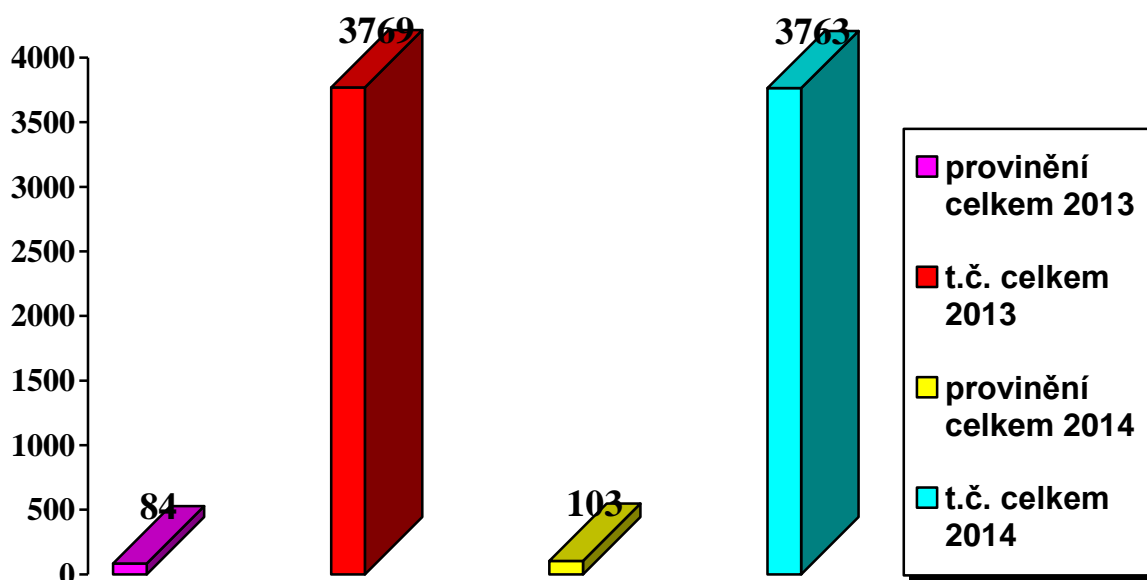
	celkem provinění v roce 2013	celkem provinění v roce 2014
I. + II. Pololetí	84	103
Celkový počet trestných činů I. a II. Pololetí	3769	3763

*sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování

V této tabulce je rovněž potvrzena naše předem stanovená hypotéza, neboť i přesto, že je zde patrný drobný pokles celkového nárůstu počtu spáchaných trestných činů v roce 2014 oproti roku 2013, a to celkem o šest. Z předchozí tabulky č. 2 víme, že v roce 2014 však došlo k celkovému nárůstu počtu provinění páchaných mladistvými oproti roku 2013. I přesto, že v roce 2014 došlo k drobnému poklesu celkového nápadu trestné činnosti, měli na jejím páchání mladiství větší podíl nežli v roce 2013.

Graf č. 4

Porovnání celkového nápadu provinění a t.č.

*sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování

Tab. Č. 4

Celkový počet provinění k nejčastěji páchaným proviněním – krádeži

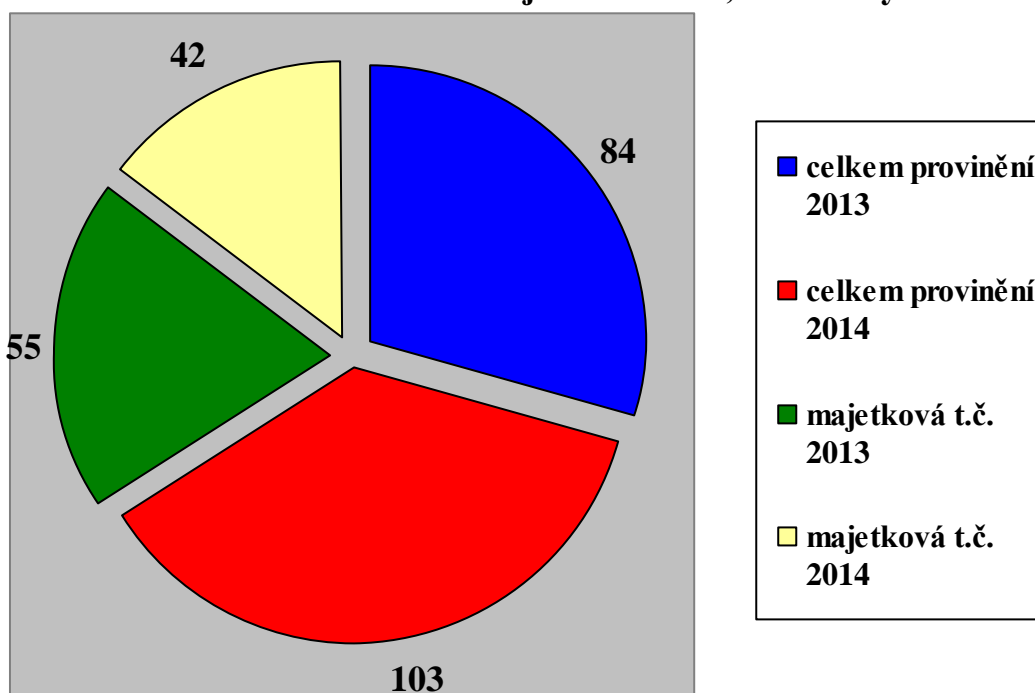
	rok 2013	rok 2014
Provinění celkem	84	103
Nejčastěji páchané provinění – krádeži	55	42

**sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování*

V této tabulce porovnáváme celkový počet provinění spáchaných v letech 2013 a 2014 s nejčastěji páchaným proviněním, jehož se mladiství dopouštějí, a tím je majetková trestná činnost, tedy především krádeže. Na základě hodnot zjištěných v roce 2013 tvoří podíl nejčastěji páchané trestné činnosti mladistvých 65,5 % z celkového nápadu trestné činnosti páchané mladistvými. V roce 2014 je tento podíl nejčastěji páchané majetkové trestné činnosti 40,8 % z celkového nápadu trestné činnosti páchané mladistvými. Podíl této majetkové trestné činnosti na celkově páchané trestné činnosti je poměrně vysoký a tudíž úloha orgánů Probační a mediační služby při vyjednávání podmínek podmíněného zastavení či narovnání je velmi důležitá a opodstatněná.

Graf č. 5

Porovnání celkové t.č. s majetkovou t.č., mladistvých

**sběr dat + vlastní šetření + vlastní zpracování*

Závěr

Na počátku diplomové práce jsme nejprve objasnili a přiblížili několik základních pojmů užívaných v trestním řízení. Především jsme podrobně definovali pojmy trestný čin, provinění, mladistvý a nezletilý. Následně jsme provedli základní výčet zákonných ustanovení, na základě kterých je trestní řízení proti mladistvým vedeno. V další části jsme se podrobně zabývali vznikem a rozvojem Probační a mediační služby. Definovali jsme její základní orgány, úkoly, práva a oprávnění, jimiž disponují její úředníci v průběhu přípravného trestního řízení, nebo po soudem uloženém trestním opatření, ať již za využití probace, či za využití mediace. Vyjmenováváme jednotlivá výchovná, ochranná a trestní opatření, na základě kterých provádějí úředníci Probační a mediační služby dohled nad mladistvým a to v přípravném trestním řízení, ale i následně po uložení některého z trestních opatření, jež jsou mladistvým ukládány buď soudy pro mládež, nebo v přípravném řízení státními zástupci. Okrajově se zabýváme orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže, jež mají v trestním řízení vedeném proti mladistvým rovněž svou důležitou a nezastupitelnou úlohu. V praktické části navazujeme objasněním řádného postupu OČTŘ v průběhu přípravného trestního řízení od prvotního přijetí oznámení ze strany základních orgánů PČR – dále jen obvodních oddělení, až po podání návrhu na obžalobu státnímu zastupitelství. Daný postup demonstrujeme na konkrétním provinění jehož se dopustili dva mladiství spolupachatelé. Na tomto konkrétním provinění blíže objasňujeme význam a úlohu úředníků Probační a mediační služby, jakož i orgánů OSPOD. Zdůrazňujeme zde, že právě na základě jimi včas a správně aplikovaných zákonných oprávnění došlo k využití ustanovení o podmíněném zastavení trestního stíhání obou mladistvých. V dalším oddíle praktické části se zabýváme další stěžejní problematikou diplomové práce, kterou je sociologický výzkum provedený pomocí dotazníku. Na základě tohoto výzkumu potvrzujeme námi předem stanovenou hypotézu o nízkém povědomí mladistvých o Probační a mediační službě jako takové, rovněž i o nízkém povědomí o zákonných oprávněních, jimiž disponují úředníci Probační a mediační služby a v neposlední řadě tímto výzkumem potvrzujeme i velmi nízké povědomí mladistvých o jejich zákonných oprávněních v průběhu trestního řízení. Výsledky výzkumu rovněž zpracováváme do několika přehledných tabulek a tyto, pro lepší názornost a představivost problému, graficky znázorňujeme prostřednictvím několika grafů. Na závěr diplomové práce provádíme opět pomocí tabulek, bližšího popisu a následného grafického znázornění

porovnání celkového počtu spáchaných provinění k celkovému počtu trestných činů spáchaných v územní působnosti PČR Krajského ředitelství Policie Pardubického kraje Územního odboru Pardubice Oddělení SKPV OOK Pardubice, jakož i porovnání celkově spáchaných provinění na daném území s nejčastěji páchaným proviněním. Závěrem konstatujeme, že byly splněny veškeré předem stanovené cíle diplomové práce, výzkumem byla potvrzena i předem stanovená hypotéza. Na základě takto zjištěných výsledků, jsme dospěli k závěru, že je nezbytné změnit systém vzdělávání mladistvých v této oblasti. Navrhujeme tedy nezbytnost iniciace a následného zpracování konkrétní, ať již legislativní, či alespoň systémové, změny vzdělávání, aby mladiství byli včas, dostatečně a v řádném rozsahu informováni alespoň o svých nejdůležitějších zákonných oprávněních a povinnostech v případě, že se dopustí protiprávního jednání. Rovněž tak navrhujeme, aby součástí této změny bylo i zvýšení informovanosti mladistvých o Probační a mediační službě prostřednictvím prevence a osvětové činnosti samotné PMS ve spolupráci s OČTŘ.

Seznam tabulek

tabulka č. 1 Vyhodnocení dotazníku.....	57
tabulka č. 2 Porovnání počtu provinění v I. a II. pololetí let 2013 a 2014.....	61
tabulka č. 3 Celkový počet provinění k celkové t.č. v letech 2013 a 2014.....	62
tabulka č. 4 Celkový počet provinění k nejčastějšímu provinění – krádež.....	63

Seznam grafů

Graf č. 1 Veškerá data dotazníkového šetření.....	58
Graf č. 2 Podstatná data dotazníkového šetření v %.....	59
Graf č. 3 Počet provinění v letech 2013 a 2014.....	61
Graf č. 4 Porovnání celkového nápadu provinění a t. č.....	62
Graf č. 5 Porovnání celkové t.č. s majetkovou t. č. mladistvých.....	63

Použitá literatura

- [1] ŠTERN, P.; OUŘEDNÍČKOVÁ, L.; DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace : Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 209 s. ISBN 978-80-7367-757-2.
- [2] MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 340 s. ISBN 80-7178-771-X.
- [3] KRAUSOVÁ, L.; NOVOTNÁ, V. *Sociálně právní ochrana dětí*. Praha: ASPI WOLTERS KLUWER, 2006. 228 s. ISBN 978-8-7357-214-1.
- [4] SOTOLÁŘ, A; PÚRY, F.; ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H.BECK, 2000. 468 s. ISBN 80-7179—350-7.
- [5] JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, 2009. 896 s. ISBN 978-80-87212-24-0.
- [6] ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-87071-55-7.
- [7] VĚTROVEC, V. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: Eurolex Bohemia 2003. 120 s. ISBN 80-86432-32-7.
- [8] HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 272 s. ISBN 978-80-47-3134-6.
- [9] ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Překlad Sdružení pro probaci a mediaci v justici. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 48 s. ISBN 80-902998-1-4.
- [10] PLAMÍNEK, J. *Mediace - nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada, 2013. 168 s. ISBN 978-80-247-5031-6.
- [11] ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. 416 s. ISBN 978-80-87212-68-4.
- [12] MATOUŠEK, O.; MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence - Možné příčiny, současná struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha: Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
- [13] KALMTHOUT, A., DERKS, J.: *Probation and Probation services*. Netherlands: Wolf Legal Publisher, 2000. ISBN 90-5850-008-X.
- [14] RISKIN, L; ARNOLD, T.; KEATING, J. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. 1. vyd. Praha: Pallata, 1997. 126 s. ISBN 80-901710-6-0.

- [15] FLEMISCH, Christiane, A. *Streitbeilegung im internationalen Geschäft. Einführung in die Mediation als Methode der Streitbeilegung, in Außenwirtschaftliche Praxis (AW-Prax)*, 2006, Heft 2.
- [16] DUFFY, K.G., GROSCH, J.W., OLCZAK, P.V. *Community mediation. A Handbook for Practitioners and Researchers*. New York: The Guilford Press, 1991. ISBN 08-986-25610.

Zákony

- [17] Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. ledna 2009, *Trestní zákoník*. [online]. In: Sbíрка zákonů. 9.2.2009, částka 11. ISSN 1211-1244 (dále jen TrZ). Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-6-12]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.
- [18] Zákon č. 141/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, *Trestní řád*. [online]. In: Sbíрка zákonů. 1.1. 1962, částka 66. ISSN 1801-8688 (dále jen TrŘ). Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-6-22]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.
- [19] Zákon č. 218/2003 Sb., ze dne 25. června 2003, *Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů*. [online]. In: Sbíрка zákonů. 31.7.2003. částka 79. ISSN 1214-0767 (dále jen Zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-7-22]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.
- [20] Zákon č. 101/2000 Sb., ze dne 4. dubna 2000, *Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů*. [online]. In: Sbíрка zákonů 25.4.2000. částka 32. ISSN 1801-8688. Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-7-12]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>>.
- [21] Zákon č. 257/2000 Sb., ze dne 14. července 2000, *Zákon o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky*. [online]. In: Sbíрка zákonů 11.9. 2000. Částka 74. ISSN 1805-6032. Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-6-18]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>>.
- [22] Zákon č. 359/1999 Sb., ze dne 9. prosince 1999, *Zákon a sociálně-právní ochraně dětí*. [online]. In: Sbíрка zákonů 30.12.1999. částka 111. ISSN 1802-8012. Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-9-14]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>.

- [23] Zákon č. 200/1990 Sb., ze dne 17. května 1990, *Zákon o přestupcích*. [online]. In: Sbíрка zákonů 18.05. 1990. částka 35. ISSN 1213-4414 (dále jen PŘZ). Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-10-5]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990_200>.
- [24] Zákon č. 45/2013 Sb., ze dne 30. ledna 2013, *Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*. [online]. In: Sbíрка zákonů 25.02.2013. částka 20. ISSN 1211-2860. Ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-10-2]. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

Další použité zdroje

- [25] Probační a mediační služba ČR: *Metodický standard činnosti PMS v oblasti přípravného řízení před soudem*. [online]. 2003. [cit.2014-11-10]. Dostupné v PDF z: <https://www.pmscr.cz/download/MEDIACE_metodika_textova_cast_bez_priloh.pdf>.
- [26] Probační a mediační služba ČR: *Pracovní řád Probační a mediační služby ČR*. [online]. 2010. [cit. 2014-12-5]. Dostupné v PDF z: <https://www.pmscr.cz/download/04_PRACRAD_PMSCR_aktual_2010.pdf>.
- [27] Probační a mediační služba ČR: *Metodický standard PMS pro práci s mladistvými*. [online]. 2010. [cit. 2014-12-18]. Dostupné v PDF z: <<https://www.pmscr.cz/mladistvi-a-deti/>>.
- [28] Probační a mediační služba ČR: *Popis organizační struktury povinného subjektu*. [online]. 2014. [cit. 2014-1-4]. Dostupné v PDF z: <https://www.pmscr.cz/download/03_ORG_RAD_PMSCR_struktura_21052010.pdf>.
- [29] Probační a mediační služba ČR: *Mladiství a děti – Probační program pro mladistvé*. [online]. 2014. [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy/>>.
- [30] Probační a mediační služby ČR: *Mezinárodní projekty*. [online]. 2014. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/partnerske-projekty-prehled/>>.
- [31] Probační a mediační služba ČR: *Metodický standard činnosti PMS v oblasti Parole - Obecné činnosti*. [online]. 2014. [cit. 2014-12-18]. Dostupné v PDF z: <https://www.pmscr.cz/download/PAROLE_Soucinnost_VSCR_a_PMS_CR-metodika_2007.pdf>.

- [32] Spisový materiál Policie České republiky Krajské ředitelství Police Pardubického kraje Územní odbor SKPV OOK Pardubice, pod Č.j.:KRPE-89812/TČ-2013-170671.
- [33] Intranetové stránky Policie České republiky Krajské ředitelství Police Pardubického kraje Územní odbor Pardubice: *Statistická hlášení*. [online]. 2015. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z < <http://eportal.pcr.cz/uzemka/PARDUBICE-SKPV/oa/default.aspx>>.